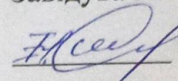

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
НАЦІОНАЛЬНИЙ АВІАЦІЙНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ФАКУЛЬТЕТ МІЖНАРОДНИХ ВІДНОСИН
КАФЕДРА МІЖНАРОДНИХ ВІДНОСИН, ІНФОРМАЦІЇ ТА
РЕГІОНАЛЬНИХ СТУДІЙ

ДОПУСТИТИ ДО ЗАХИСТУ

Завідувач випускової кафедри

 Ніна РЖЕВСЬКА

« 15 » _____ 06 _____ 2023 р.

КВАЛІФІКАЦІЙНА РОБОТА

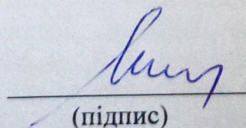
ВИПУСКНИКА ОСВІТНЬОГО СТУПЕНЯ БАКАЛАВРА
ЗА СПЕЦІАЛЬНІСТЮ 291 «МІЖНАРОДНІ ВІДНОСИНИ СУСПІЛЬНІ
КОМУНІКАЦІЇ ТА РЕГІОНАЛЬНІ СТУДІЇ»
ОСВІТНЬО-ПРОФЕСІЙНОЇ ПРОГРАМИ
«МІЖНАРОДНІ ВІДНОСИНИ»

Тема: «ІНТЕГРАЦІЯ УКРАЇНИ ТА ЄС: СУЧАСНИЙ СТАН І ПЕРСПЕКТИВИ»

Виконавець: студентка 4 курсу, 408 групи, Петухова Влада Олександрівна

Керівник: старший викладач кафедри міжнародних відносин, інформації та регіональних студій Мендрін Олексій Вікторович

Нормоконтролер

(підпис)

Олексій МЕНДРІН
(ПІБ)

КИЇВ 2023

ЗМІСТ

ВСТУП.....	3
РОЗДІЛ 1. ТЕОРЕТИЧНІ ЗАСАДИ ДОСЛІДЖЕННЯ РОЗВИТКУ ІНТЕГРАЦІЙНИХ ПРОЦЕСІВ МІЖ УКРАЇНОЮ ТА ЄС.....	6
1.1. Сутність та передумови європейської інтеграції України.....	6
1.2. Особливості нормативно-правового регулювання відносин між Україною та ЄС.....	14
РОЗДІЛ 2. ОСНОВНІ НАПРЯМИ ЄВРОІНТЕГРАЦІЇ УКРАЇНИ.....	19
2.1. Адаптація законодавства України до стандартів Європейського Союзу ...	19
2.2. Співробітництво України з ЄС у політичній та економічній сферах.....	22
РОЗДІЛ 3. ПРОБЛЕМИ ТА ПЕРСПЕКТИВИ ІНТЕГРАЦІЇ УКРАЇНИ ДО ЄС.....	34
3.1. Проблемні аспекти європейської інтеграції України.....	34
3.2. Перспективи набуття членства України в ЄС.....	42
ВИСНОВКИ.....	50
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ ТА ЛІТЕРАТУРИ.....	53
ДОДАТКИ.....	66

ВСТУП

Актуальність дослідження. Євроінтеграційний вибір України – це стратегічне рішення про національну безпеку, економічний розвиток та демократизацію країни. Україна розпочала процес інтеграції до Європейського Союзу у 1990-х роках, і з того часу виконала значний обсяг політичних, правових, економічних та соціальних реформ, щоб відповідати європейським стандартам.

Вступ України до ЄС є важливою метою зовнішньополітичного курсу країни, яка забезпечує національну безпеку та демократичний розвиток, а також сприяє економічному зростанню. Проте цей процес непростий і вимагає багато зусиль, оскільки передбачає виконання значної кількості реформ, а також вирішення складних політичних, економічних та соціальних питань.

Реалії, що склалися в Україні сьогодні, у зв'язку з повномасштабним вторгнення Російської Федерації, не можуть не турбувати кожного громадянина, який бажає майбутнього розвитку нашої держави. Серед характерних рис міжнародного розвитку країн на сьогодні є активізація інтеграційних дій в світі і Європі зокрема. З останнім розширенням ЄС Україна стала його безпосереднім сусідом, що відкриває нові можливості для розширення співпраці між Україною і ЄС.

Актуальність дослідження вступу України до ЄС в контексті російсько-української війни полягає в тому, що війна створює нові виклики для України та для її шляху до євроінтеграції. З одного боку, війна та окупація частини території України спричинили серйозні економічні, політичні та соціальні проблеми, які мають вплив на здатність країни до вступу до ЄС. З іншого боку, війна показала необхідність додаткової підтримки та співпраці з ЄС для України в контексті безпеки та консолідації демократичних процесів у країні.

Отже, актуальність теми дослідження полягає у тому, що євроінтеграція як процес реформ у всіх сферах життєдіяльності, як поєднання економічного розвитку із високим соціальним захистом, безпекою та демократичними свободами – це той вектор, на якому прагнуть закріпитися громадяни України. З часу здобуття

незалежності Україна обрала за стратегічний орієнтир утворення національної державної правової системи європейські правові стандарти. Тому вважаємо актуальним дослідження стану і перспектив європейської інтеграції України за умов нового, якісно відмінного рівня розвитку євроінтеграційних процесів на сучасному етапі. Таким чином, дослідження вступу України до ЄС в контексті російсько-української війни має важливе значення для розуміння сучасної політичної та економічної ситуації в Україні та на європейському континенті.

Європейська інтеграція України перебуває у центрі уваги вітчизняних науковців із перших років незалежності. Українські теоретики впродовж останніх десятиліть нагромаджували потенціал дослідження комплексу різноманітних аспектів діяльності ЄС, і його відносин із Україною. Вивчення стану розробки проблеми демонструє достатню кількість публікацій із питань євроінтеграції України. Ускладнена сучасна міжнародна обстановка та російсько-українська війна ще більше спонукають науковців до осмислення тенденцій та пріоритетів взаємодії України із ЄС для реального визначення шляхів оптимального виміру реалізації європейського курсу України на поглиблення партнерства із ЄС. На сучасному етапі розвитку науково-теоретичне підґрунтя для дослідження теми дослідження склали наукові праці вітчизняних вчених, передусім І. Артьомов, А. Багатеренко, В. Беглиця, І. Беззуб, А. Босак, С. Віднянський, М. Гаріфуллін, О. Кваша, Т. Комарова, І. Малюта, І. Матюшенко, А. Нікітіна, І. Причепя, І. Тарлопов, І. Яковюк та ін.

Мета дослідження полягає в аналізі стану і перспектив інтеграції України та ЄС.

Відповідно до мети, у роботі поставлено наступні **завдання**:

- виявити сутність та передумови європейської інтеграції України;
- охарактеризувати особливості нормативно-правового регулювання взаємин між Україною та ЄС;
- обґрунтувати адаптацію законодавства України до стандартів Європейського Союзу;

- проаналізувати співробітництво України з ЄС у політичній та економічній сферах;
- вивчити проблемні аспекти європейської інтеграції України;
- дослідити перспективи набуття членства України в ЄС.

Об’єктом дослідження є процес євроінтеграції України.

Предметом дослідження є поточний стан і перспективи європейської інтеграції України.

Хронологічні межі дослідження охоплюють період від 1991 року до сьогодні, де грудень 1991 р. – започаткування відносин між Україною та ЄС, а 2023 р. – продовження євроінтеграційного шляху України та орієнтовно початок переговорів про вступ до кінця 2023 р.

Методи дослідження. Під час підготовки дослідження нами було використано наукові методологічні підходи, включаючи методи групування та узагальнення, наукової індукції й дедукції, системного і статистичного аналізу, прогнозування, а також табличні та графічні прийоми відображення статистичних даних та SWOT-аналіз. Було застосовано порівняльно-історичний аналіз: за допомогою нього було проаналізовано сутність та передумови європейської інтеграції України. За допомогою історико-описового методу розглядалися особливості нормативно-правового регулювання взаємин між Україною та ЄС та адаптація законодавства України до стандартів Європейського Союзу. Окремо необхідно відзначити структурно-функціональний аналіз, який був використаний для вивчення проблемних аспектів та перспектив набуття членства України в ЄС. Крім цього особливого значення набувають методи аналізу політичних процесів для характеристики співпраці з ЄС в системі міжнародних відносин.

Апробація результатів дослідження. Зміст і результати дослідження висвітлювалися у виступі на міжнародній науково-практичній конференції «Дипломатія в міжнародних відносинах: ретроспекція і сучасність», а також «Шевченківська весна». Основні положення дипломної роботи було викладено в

публікаціях: «Особливості євроінтеграційних процесів в умовах війни» [46] та «Досягнення та виклики європейської інтеграції України» [45].

Структура кваліфікаційної роботи. Робота складається зі вступу, трьох розділів, загальних висновків, списку використаних джерел та додатків.

РОЗДІЛ 1

ТЕОРЕТИЧНІ ЗАСАДИ ДОСЛІДЖЕННЯ РОЗВИТКУ ІНТЕГРАЦІЙНИХ ПРОЦЕСІВ МІЖ УКРАЇНОЮ ТА ЄС

1.1. Сутність та передумови європейської інтеграції України

Міжнародна політична діяльність є запорукою розвитку і національної безпеки для будь-якої країни. У зв'язку з цим, основна мета зовнішньої політики країн скерована на реалізацію національних інтересів і забезпечення розвитку міждержавних політико-економічних взаємин. Зовнішня політика України ґрунтується на фундаментальних національних інтересах і геополітичних стратегіях, що забезпечує розвиток країни як незалежної держави і є гарантом безпеки й добробуту [29, с. 64].

Характерною особливістю міжнародних відносин на сучасному етапі є зростання прагнення окремих країн до міжнародної інтеграції. Вона постає як результат поглиблення міжнародного поділу праці, високим ступенем інтернаціоналізації господарського життя. Термін «інтеграція» є результатом взаємного пристосування та об'єднання різних країн в єдину господарську систему. Особливість інтеграції полягає у формуванні структур, у яких колись самостійні та порівняно прості частини стають єдиним цілим [37].

Для України інтеграційний процес до ЄС є рухом зовнішньої політики, що втілюється через імплементацію нормативно-правових актів і проведенню належних реформ для досягнення головної цілі – набуття повноправного членства в Європейському Союзі [73, с. 131], що закріплено у Конституції України [54]. Реалізація євроінтеграційних процесів для України полягає не тільки у вступі до ЄС, а передусім в наближенні рівня життя українського населення до рівня життя громадян Європи, збереженні й зміцненні української ідентичності і посиленні геополітичних позицій нашої держави [73, с. 131].

Як зазначає А. Мартинов, явище європейської інтеграції є «складним політичним, соціальним і економічним процесом для налагодження більш тісного

співробітництва» [36]. Європейську інтеграцію України умовно можемо розділити на економічний і політичний напрями.

Економічний напрям базується на поглибленій економічній інтеграції, валютному та митному союзі і спільному ринку. Тому можемо виділити кілька підходів, передусім лібералізм, адже першочергово ЄС ототожнювався саме із торгівельною інтеграцією країн регіону, зокрема вільною торгівлею [76, с. 52], й інституціоналізм – утворення «вищого органу» для контролю торгівлі, адже інтеграція полягає у втіленні певної єдності економічних та політичних аспектів [93, с. 12].

Політична інтеграція є складнішим процесом, який включає питання зовнішньої, безпекової і оборонної політики. Одним із перших теоретичних підходів до євроінтеграції був федералізм, зміст якого полягає у об'єднанні західної Європи за федеральним принципом із підпорядкуванням національних органів управління спільним наднаціональним структурам, де чільне місце належить безпековим питанням [38, с. 19]. За словами Ж. Моне, «політичний союз Європи має будуватись крок за кроком, як і здійснення економічної інтеграції, що у результаті призведе до федерації» [99, с. 211].

Врешті, можемо виділити кілька передумов, що зумовлюють вибір України на користь євроінтеграційного вектору. По-перше, це прагнення налагодження тісної і всеосяжної співпраці із іншими країнами Євросоюзу, що пояснюється тим, що українці є невід'ємною частиною європейського регіону [79, с. 10]. Як зазначив В. Ющенко одразу після інавгурації в своїй промові до народу України: «Наш шлях в майбутнє – це шлях, яким іде об'єднана Європа. Наше місце – у Європейському Союзі» [60]. Передусім, геополітичне розташування, спільна історія із країнами ЄС і внутрішньополітична ситуація, зумовлюють залучення в євроінтеграційні процеси. У зв'язку з цим, рух в напрямку європейської інтеграції означає для України активніше включення до світової політичної та економічної системи, міжнародної співпраці і врегулювання питань у сфері безпеки [29, с. 65].

По-друге, із моменту здобуття незалежності перед Україною постав вибір вектору зовнішньополітичної діяльності. Одним із стратегічних пріоритетів

зовнішньої політики було визначено саме процес євроінтеграції і було закладено основи нормативно-правових відносин із ЄС. У положеннях Декларації про державний суверенітет України від 25 грудня 1990 р. визначалося «забезпечення участі української сторони у загальноєвропейському процесі» [13].

Зверненні Верховної Ради України «До парламентів та народів світу» від 5 грудня 1991 р. було проголошено прагнення України як європейської демократичної держави, що полягали у дотриманні норм міжнародного права, скеровуванні своєї зовнішньої політики на зміцнення миру та безпеки в світі з закликом до країн-членів ЄС підтримати її наміри бути безпосереднім та повноправним учасником загальноєвропейських процесів [22].

Саме тоді було започатковано відносини між Україною і ЄС, коли Міністр закордонних справ Нідерландів, як головуючої держави у Раді Європейських Співтовариств, в своєму листі у грудні 1991 р. від імені Європейського Союзу офіційно визнав незалежність України [20].

Позицію України щодо ЄС було сформовано уперше на законодавчому рівні постановою Верховної Ради України «Про головні напрями зовнішньої політики України» від 2 липня 1993 р., де визначалися головні пріоритети зовнішньої політики України. Основним з векторів затверджувався розвиток міждержавних відносин і розширення європейського співробітництва, тобто розбудова відносини із ЄС на інтеграційних принципах. В постанові йдеться щодо регіонального співробітництва у Європі, де визначено, що зусилля зовнішньої політики України мають постійно спрямовуватися на розвиток європейської регіональної співпраці в усіх сферах задля зміцнення власної державної незалежності й ефективного забезпечення національних інтересів [41].

По-третє, європейська інтеграція для України є шляхом модернізації і головним вектором національного та економічного розвитку, залучення іноземних інвестицій, виходу на міжнародний ринок, реформування політичної системи, гарантування громадянам поваги до прав та свобод і підвищення рівня життя згідно європейських стандартів [79, с. 12].

Євроінтеграційні процеси в Україні є певним підсиленням на шляху до реформування і удосконалення держави, адже передбачає не тільки співпрацю, а й перетворення усередині країни на європейську модель управління. Відповідно, Європейський Союз надає фінансову допомогу і підтримку під виглядом партнерського співробітництва, обміну досвідом для проведення внутрішніх реформ на європейському інтеграційному векторі [73, с. 131].

Виокремимо низку причин на користь реалізації інтеграції України до ЄС. Серед політичних переваг можемо виокремити той факт, що через євроінтеграційні процеси, Україна має можливість для створення надійних політичних механізмів завдяки побудові демократичних інституцій і відкрити доступ в колективні структури спільної безпеки Європи та вдосконалення правової системи через імплементацію європейських норм і стандартів [79, с. 12].

Економічні переваги характеризуються залученням іноземних інвестицій і включення до спільного європейського ринку, що сприятиме розвитку українського виробництва [4, с. 33]. Соціальні переваги означають захист прав та свобод людини, лібералізацію візового режиму із країнами ЄС і забезпечення високого рівня життя українців [32, с. 121].

За роки незалежності визначальним аспектом відносин України із ЄС став ряд політико-правових документів. Першою правовою основою взаємин між Україною і Євросоюзом стала Угода про партнерство і співробітництво (УПС), що започаткувала основи співпраці в торгово-економічних, політичних, гуманітарних сферах. Угоду було підписано 16 червня 1994 р. в Люксембурзі і ратифіковано Верховною Радою. Проте вона набрала чинності тільки у 1998 р. після того, як її ратифікували всі члени Європейського Союзу. Метою Партнерства стало упровадження політичного діалогу між Україною та ЄС, утворення основ взаємовигідної співпраці [81].

Однак для України УПС стала скоріше проміжним етапом до становлення відносин з Європейським Союзом, що пізніше стало на заваді майбутньому євроінтеграційному вектору. Передусім, через обраний багатовекторний шлях в зовнішній політиці, Україна фактично не опинялася під впливом ЄС. Водночас, в

Україні виникла нова еліта за роки незалежності, що наполягала на необхідності окреслення в зовнішній політиці євроінтеграційного напрямку [12, с. 15]. Пізніше, в 1996 р. ЄС прийняв План дій стосовно України, де висловлював готовність розвивати та посилювати політичні й економічні взаємини [96].

З підписанням УПС, діалог між Україною і Євросоюзом розвивався в процесі проведення щорічних засідань і різних експертних консультацій. Так, в 1997 р. в м. Києві минув перший саміт Україна–ЄС, де підтверджувався європейський вибір України, обговорювалися проблеми договірно-правової сфери та розглядалися напрямки економічної співпраці.

Пізніше, було утворено Комітет і Раду із питань співробітництва між Україною і ЄС, що утворило інституційну базу співробітництва. У червні 1998 р. на першому засіданні Ради, Україна уперше офіційно заявила про прагнення набути статус асоційованого члена ЄС. У листопаді 1998 р. після першого засідання Комітету із питань співпраці між Україною і ЄС, сторони мали перейти до стадії практичної імплементації положень УПС [50]. У межах цього, організовувалися декілька підкомітетів із різних сфер, що стосувалися питань торгівлі, прикордонної співпраці, енергетики, технологій, освіти і навколишнього середовища. У зв'язку з цим на засіданні Комітету вдалося зміцнити основи партнерства Україна із ЄС на шляху до асоційованого набуття членства [12, с. 16]. Закріплювалася необхідність скеровувати зусилля на забезпечення входження України до європейського економічного, інформаційного та правового простору [59].

Із боку ЄС своєрідною відповіддю було схвалення Спільної стратегії ЄС стосовно України від 10 грудня 1999 р. на саміті Європейської Ради в м. Гельсінкі, що спрямовувалася на поглиблення співробітництва між ЄС і Україною.

В Стратегії відзначався європейський вибір України і підтверджувалася підтримка із боку ЄС до політичних і економічних перетворень в Україні, що мали б забезпечити її подальшу інтеграцію до ЄС і поглиблення співробітництва між сторонами, включно з вирішеннями питань про безпеку і стабільність у Європі [101].

За Стратегією інтеграції України до ЄС було розроблено Програму інтеграції України до Євросоюзу від 14 вересня 2000 р. [65]. Ця Програма мала стати основним інструментом на шляху наближення України до ЄС, включно зі всіма сферами суспільно-політичного життя, де за мету взято приведення їх до відповідності з європейськими стандартами для досягнення критеріїв, що визначено Європейською Радою у червні 1993 р. у Копенгагені. Механізм виконання Програми передбачав реалізацію Плану дій стосовно стратегічного євроінтеграційного вектору України [12, с. 17].

Важливий вплив мала Резолюція Європейського Парламенту від 2001 р. про Спільну стратегію ЄС стосовно України, де стверджувалося, що всі європейські країни можуть подати заявку на членство у ЄС за умови поваги принципів демократії, свобод і прав людини та верховенства права. Це можна було трактувати як розгляд України в ролі потенційного кандидата на вступ до ЄС в майбутньому [77].

В червні 2001 р. Європейською Радою було ухвалено рішення запросити Україну до участі в Європейській конференції, в межах якої, країни-члени ЄС і країни-кандидати обговорювали питання співпраці в галузі зовнішньої політики і безпеки, юстиції і внутрішніх справ, де у 2003 р. українська делегація взяла участь в якості повноправного члена. Окрім того на засіданні Європейська Рада відзначила той факт, що стабільний розвиток України має стратегічне значення для Європи та у межах цього ЄС буде продовжувати надання підтримки Україні у розвитку демократії, забезпеченню прав людини, верховенства права і реалізації ринково-економічних [33, с. 18].

Вагомим стало ухвалення Плану дій ЄС стосовно України в галузі юстиції і внутрішніх справ в грудні 2001 р. За Планом передбачалося поглиблення співпраці між Україною і ЄС в таких галузях, як боротьба із організованою злочинністю, контрабандою, протидії нелегальній міграції, допомога в наближенні українського законодавства до норм й стандартів ЄС [48].

Не дивлячись на це, євроінтеграційний процес України на початку відбувався досить повільно, у зв'язку з непослідовністю проведення реформ і слабким

моніторингом виконання рішень. Через це, впродовж 2000-2003 рр. було утворено кілька координаційних органів – Національну раду із питань адаптації законодавства України до законодавства ЄС [61]; Державну раду із питань європейської та євроатлантичної інтеграції України [64]; інститут Уповноваженого України із питань європейської та євроатлантичної інтеграції [68].

З розширенням ЄС на схід і приєднанням нових центрально-східних країн, що межували із Україною, Європейський Союз почав обговорення нового формату взаємин із своїми новими сусідами. Так, в 2002 р. було розглянуто пропозиції Верховних представників ЄС щодо посилення відносин з сусідніми країнами на сході від нових кордонів, передусім йшла мова про Україну, Молдову і Білорусь і продовження обговорення нового формату в контексті «Ширшої Європи» [75, с. 19].

Отже, із 2004 р. наступним інструментом співробітництва у взаєминах між ЄС і Україною була Європейська політика сусідства, передусім її східній вектор – ініціатива «Східне партнерство», яку започаткували у 2009 р. Після її появи зовнішньополітичний напрям України почав орієнтуватися на реалізацію положень цієї ініціативи.

В березні 2007 р. розпочалися переговори стосовно нової базової угоди між Україною й Європейським Союзом на зміну чинній Угоді про партнерство й співробітництво. У березні 2012 р. Угоду про асоціацію було парафовано, тобто усі умови технічно узгодили [5, с. 14]. Угоду про асоціацію було укладено з метою модернізації інституційної основи співробітництва між Україною й Євросоюзом, яка мала сприяти поглибленню відносин у всіх сферах, одночасно зміцнюючи політичну асоціацію і економічну інтеграцію згідно із взаємними правами й обов'язками.

Важливими подіями у межах Східного партнерства у контексті української євроінтеграції стало підписання Угоди про асоціацію у 2014 р., що стала новим етапом в розвитку відносин між ЄС і Україною, що спрямовувався на інтеграцію [80]; утворення поглибленої і всеохоплюючої зони вільної торгівлі між сторонами і впровадження безвізового режиму [83].

На сьогодні політика України в розбудові відносин із ЄС впроваджується відповідно до Закону України «Про засади внутрішньої і зовнішньої політики» від 1 липня 2010 р. [57].

А у 2019 р. було прийнято зміни до Конституції стосовно стратегічного вектору держави на набуття повноправного членства України у ЄС [54] та затверджено Указом Президента План заходів для реалізації стратегічного вектору України [47].

Таким чином, європейська інтеграція є складним процесом для налагодження тісної співпраці із ЄС. Вибір України євроінтеграційного шляху як стратегічного вектору зовнішньої політики пов'язаний із геополітичним положенням країни і напрямком модернізації країни через імплементацію європейських норм. Зі здобуттям незалежності Україна почала розвивати відносини із ЄС через укладання нормативних документів, створення координаційних інституцій і закріплення у законодавстві євроінтеграційного напрямку і стратегічного вектору до набуття членства у ЄС.

1.2. Особливості нормативно-правового регулювання відносин між Україною та ЄС

Державна політика України у напрямку європейської інтеграції почала своє формування з проголошенням незалежності. Прагнення одержати членство у ЄС було проголошено Україною та визнано Євросоюзом вже після ратифікації Угоди, разом з затвердженням 11 червня 1998 р. Стратегії інтеграції України до ЄС Указом Президента України. Євроінтеграція є головним і незмінним пріоритетом розвитку нашої держави [44, с. 6].

У 1998 р. було розроблено Стратегію інтеграції України до ЄС, де зазначено, що слід спрямовувати зусилля на забезпечення інтеграції держави до європейського політичного, інформаційного, економічного й правового простору.

Свого роду відповіддю із боку ЄС була Спільна стратегія Європейського Союзу щодо України, де викладено наміри, скеровані на поглибленіше співробітництв між ЄС й Україною, затверджену 11 грудня 1999 р. на саміті Європейської Ради у Гельсінкі.

Згідно зі Стратегією було розроблено Програму інтеграції України до Європейського Союзу, затверджену Президентом України 14 вересня 2000 р. Програма представляє собою значний за обсягом документ, що складається із 140 розділів, вона мала стати основним механізмом загальної стратегії щодо наближення України до ЄС за всім різноманіттям співпраці. Це перший документ такого роду в Україні, що охоплював практично всі сфери суспільно-політичного життя і містив плани приведення їх у відповідність до європейських стандартів.

Проект тексту Угоди про асоціацію разом з текстом Угоди про створення глибокої і всеохоплюючої зони вільної торгівлі було парафровано протягом 2012 р.

За Методикою визначення критеріїв євроінтеграційного складника державних цільових програм, яку було затверджено наказом Міністерства економіки і питань європейської інтеграції України від 16 березня 2005 р. під приведенням у відповідність розуміється процес приведення національних стандартів відповідно до стандартів ЄС [58].

Окрім того було прийнято Закон України від 18.03.2004 №1629-IV «Про Загальнодержавну програму адаптації законодавства України до законодавства Європейського Союзу», Постанову Верховної Ради України від 27.06.2007 №1242-V «Про Рекомендації парламентських слухань на тему: «Про інтенсифікацію співробітництва України з Європейським Союзом у рамках єврорегіонів та перспективи транскордонного співробітництва», Указ Президента України від 19.12.2007 №1236/2007 «Про заходи щодо активізації євроінтеграційного прикордонного співробітництва», Закон України від 15.01.2008 №117-VI «Про ратифікацію Угоди між Україною та Європейським Співтовариством про спрощення оформлення віз», Закон України від 06.03.2008 №137-VI «Про ратифікацію Угоди між Європейським Союзом і Україною про визначення загальної схеми участі України в операціях Європейського Союзу із врегулюванням криз».

Одним із важливих питань було укладення Угоди про «глибоку і всеосяжну зону вільної торгівлі». Прикладом стали країни Центральної й Східної Європи, де аналогічні вимоги про гармонізацію законодавства і адміністративно-регуляторних практик, та моніторинг їх виконання і технічна підтримка зі сторони ЄС справили позитивний вплив на розвиток інституцій, проведення реформ, забезпечення темпів та стабільності економічного зросту.

Переговори між Україною і ЄС ґрунтувалися на принципі «Світова Організація Торгівлі +» (СОТ+) та мали за мету забезпечення економічної інтеграції України до внутрішнього ринку ЄС.

Підхід «СОТ+» означає прагнення сторін щодо досягнення не тільки максимального зниження тарифів і обмежень на торгівлю послугами, але і побудови правил торгівлі, що б забезпечили скасування будь-яких бар'єрів в торгівлі між Україною і ЄС. Тому, одне із важливих завдань переговорів полягало у створенні більш сприятливого правового середовища для торгівлі [27, с. 160].

В рамках першої зустрічі на початку 2010 р. Спільним комітетом було схвалено Перелік пріоритетів Порядку денного асоціації Україна – ЄС на 2010 рік, що включав 78 пріоритетів. Вже 21 вересня 2011 р. було прийнято Закон України №3764-VI «Про ратифікацію Протоколу до Угоди про партнерство і співробітництво між Україною і Європейськими Співтовариствами та їх державами-членами про Рамкову угоду між Україною та Європейським Співтовариством про загальні принципи участі України в програмах Співтовариства», за яким Україна може брати участь у всіх поточних та майбутніх програмах Співтовариства, які є відкритими для участі України відповідно до положень цих програм.

Отже, на цьому етапі євроінтеграції, маючи окремі офіційні досягнення, Україна повноцінно не застосувала можливості Порядку денного асоціації, за головними напрямками реалізації пріоритетів європейської інтеграції не вдалося встановити відповідний контролю, був відсутній належний моніторинг виконання обов'язків, взятих на себе сторонами. тому сторони прийняли принципове рішення усунути цей недолік та разом із прийняттям переліків завдань впроваджувати ефективні механізми контролю за досягненням поставленої мети.

В подальшому Угода про асоціацію мала бути підписана на саміті ЄС в Вільнюсі у листопаді 2013 р., однак у останній момент тодішній президент України В. Янукович вирішив не підписувати її, що спровокувало Майдан, а тоді й агресію із боку Росії під виглядом анексії Криму і гібридної війни на сході Донбасу. У результаті тривалого процесу, 21 березня 2014 р., у Брюсселі, було підписано політичні положення Угоди про асоціацію. Решту розділів, включно із ПВЗВТ, підписано у Брюсселі 27 червня 2014 р.

Отже, підписання Угоди про асоціацію і ПВЗВТ у 2014 р. постало актом стратегічного й геополітичного значення у історії України, символом боротьби за «європейський вибір» України як демократичної незалежної держави.

Економічні цілі Угоди полягали в можливості за сприяння ЄС модернізації української економіки завдяки нарощуванню обсягів торгівлі реформування регулювання економіки згідно з передовою європейською практикою, покращенням бізнес-клімату для іноземних та внутрішніх інвестицій [27, с. 34].

В вересні 2014 р. Верховна рада України і Європейський парламент синхронно ратифікували Угоду, втім задля повного набуття чинності Угоду про асоціацію мали ратифікувати всі 28 країн-членів ЄС.

Через спробу заблокувати цей процес через референдум в Нідерландах, ратифікація Угоди затягнулася на три роки та завершилася тільки влітку 2017 р. Водночас ЄС впровадив механізм тимчасового виконання, що дозволив почати виконання угоди без її ратифікації, із 1 листопада 2014 р. (через тиск РФ торговельні положення почали працювати з 1 січня 2016 р.).

Загалом розбудова нормативно-правової бази між Україною та ЄС є важливим кроком до їх поступового зближення. Це пов'язано зі створенням відповідної спільної правової бази з Європейським Союзом щодо заходів, тісно пов'язаних з Угодою про асоціацію. Належна законодавча база між сторонами сприятиме досягненню інших цілей, зокрема, подальшій інтеграції.

Отже, для України інтеграційний процес до ЄС є рухом зовнішньої політики, що втілюється через імплементацію нормативно-правових актів і проведенню належних реформ для досягнення головної цілі – набуття повноправного членства в

Європейському Союзу, що закріплено у Конституції України. На сьогодні політика України в розбудові відносин із ЄС впроваджується відповідно до Закону України «Про засади внутрішньої і зовнішньої політики» від 1 липня 2010 р. Вибір України євроінтеграційного шляху як стратегічного вектору зовнішньої політики пов'язаний із геополітичним положенням країни і напрямком модернізації країни через імплементацію європейських норм. Розбудова нормативно-правової бази між Україною та ЄС є важливим кроком до їх поступового зближення. Це пов'язано зі створенням відповідної спільної правової бази з Європейським Союзом щодо заходів, тісно пов'язаних з Угодою про асоціацію.

РОЗДІЛ 2

ОСНОВНІ НАПРЯМИ ЄВРОІНТЕГРАЦІЇ УКРАЇНИ

2.1. Адаптація законодавства України до стандартів Європейського Союзу

Із початком повномасштабної агресії РФ проти України ЄС активізував та зміцнив курс стосовно лобіювання та відстоювання інтересів України на міжнародних майданчиках та засудив агресію й підтримав політичну ізоляцію РФ. Впродовж останніх місяців завдяки зусиллям країн ЄС було ініційовано й ухвалено проукраїнські резолюції та рішення у межах ГА ООН, ЄС, ПАРЄ, НАТО, ОБСЄ, G7, G20; ПАРЄ, Європарламент та ряд парламентів країн ЄС визнано РФ державою-спонсором тероризму; представників Росії виключено зі складу Ради Європи, позбавлено членства у Раді ООН із прав людини та Парламентської Асамблеї ОЧЕС, виключено із інших авторитетних міжнародних організацій.

Одним із визначальних чинників, який надає стабільності функціонуванню і розвитку Європейського Союзу, є його правова організація. Це – новий правовий порядок, який відрізняється від міжнародного правопорядку та внутрішнього правопорядку держав. Як зазначено на сайті Міністерства юстиції України, наміри України розбудовувати відносини із ЄС було вперше проголошено в Постанові Верховної Ради України «Про головні напрямки зовнішньої політики України» від 2 липня 1993 р. [59].

Угода про партнерство й співробітництво (УПС) була першою правовою базою взаємин між Україною і ЄС [63], що започаткувала співпрацю із низки політичних, торговельно-економічних і гуманітарних питань. 11 червня 1998 р. було ухвалено Стратегію інтеграції України до ЄС [62], що підтверджувала вектор України до європейської інтеграції.

Детально взаємини, пов'язані із адаптацією українського законодавства до права ЄС було врегульовано Загальнодержавною програмою адаптації

законодавства України до правової системи ЄС від 18 березня 2004 р. [56]. Особливість цього документу утворює те, що він визначає підхід до зближення правової системи України із правопорядком ЄС, що застосовується до країн, які уже минули підготовчий етап в межах асоціації та готуються набути повноправне членство у Співтоваристві.

Задля надання двостороннім взаєминам нового імпульсу та врахування нових умов співпраці, передусім щодо розширення ЄС 2004 р., сторонами було розроблено і 21 лютого 2005 р. на засіданні Ради із питань співпраці ухвалено План дій Україна – ЄС [48] – двосторонній політичний документ, що надав можливість для повного розширення двостороннього співробітництва України й ЄС без внесення змін до наявної договірно-правової бази. Із 1 липня 2010 р. політика України стосовно розбудови відносин із ЄС запроваджується згідно Закону України «Про засади внутрішньої й зовнішньої політики» [55].

На початку 2013 р. підсумки адаптації права України до права ЄС за Програмою було підведено в Доповіді Координаційної ради із адаптації законодавства України до законодавства ЄС. В Доповіді акцентувалося на необхідності опрацювання законопроектів, розроблених із врахуванням Директив ЄС, що спрямовуються на узгодження гарантій, що їх вимагають держави-члени від товариств задля захисту інтересів учасників та третіх осіб, утворення акціонерних товариств, збереження і зміну капіталу, забезпечення рівності застосування цих гарантій [26].

Вже 1 вересня 2017 р. після довгого процесу ратифікації всіма державами-членами Угода про асоціацію між Україною й ЄС набула чинності у повному обсязі [80]. Угода була найбільшим міжнародним нормативно-правовим документом, який підписала Україна. Її укладення утворює договірно-правову базу співпраці України й ЄС на середньострокову перспективу.

Так, Угода передбачає підтримку регулярного діалогу на найвищому рівні в формі щорічних самітів, та утворення нових постійних органів двосторонньої співпраці – Ради асоціації, Комітету асоціації, Комітету асоціації в торговельному

форматі, галузевих підкомітетів Комітету асоціації, Парламентського комітету асоціації і Платформи громадянського суспільства [70, с. 7].

Серед чинного доробку принципів правової системи ЄС в контексті адаптації українського законодавства до правової системи ЄС особливу увагу займає принцип правової визначеності. За даним принципом, норми права Євросоюзу мають бути чіткими та передбачуваними для усіх суб'єктів. Зазначений принцип заперечує зворотню силу правових актів, які погіршують становище осіб порівняно із наявним правовим регулюванням та зобов'язує забезпечити доступність з'ясування права адресатами належних правових актів [39, с. 247].

Задля ефективності правового механізму взаємодії ЄС і України важливим є процес формування системи правових заходів, що б забезпечували інтеграцію на всіх стадіях. Ця система заходів повинна включати:

1. Порівняльно-правове дослідження правових систем ЄС і України, з виявленням їх особливостей;
2. Визначення оптимальних форм гармонізації, уніфікації та відповідних засобів їх здійснення;
3. Окреслення видів і рівнів гармонізації та уніфікації і сфер їх застосування;
4. Виявлення умов виконання даних процедур;
5. Узгодження термінології, утворення словників термінів та понять.

Не лише основоположні договори ЄС, але й інші обов'язкові акти, які формують правову систему ЄС, посідають першочерговість над національним законодавством. Отже, сформульована доктрина верховенства трансформувалася на принцип, який надає гарантії ефективності права Євросоюзу [8].

Отже, адаптація законодавства України до правової системи ЄС – це важливий етап правової реформи та пріоритетний складник процесу євроінтеграції України у окремих сферах. Наразі діяльність органів влади щодо адаптації законодавства України до права Євросоюзу є системною і невід'ємною частиною політики євроінтеграції України. Зважаючи на вже зроблені кроки на законодавчому рівні, можемо констатувати, що в Україні триває активний процес адаптації української правової системи до права ЄС.

2.2. Співробітництво України з ЄС у політичній та економічній сферах

Як ми вже зазначили, Україна ще на початку своєї незалежності визначила перспективу членства у ЄС як стратегічний орієнтир, що вимагає належного реформування і розвитку норм та цінностей, притаманних державам-членам Євросоюзу.

У 1987 р. було започатковано демократичні процеси в СРСР, що відобразились в підписанні Угоди про партнерство і співробітництво на 10 років між ЄС і Радянським Союзом, після розпаду якого угода трансформувалася на двосторонні угоди про партнерство і співпрацю із країнами- правонаступницями [92, с. 709].

Згодом, вже незалежна Україна продовжила взаємодію із ЄС, починаючи із визнання Міністром закордонних справ Нідерландів, що був представником головуючої у ЄС країни, незалежності нашої держави у грудні 1991 р. від імені Євросоюзу. Для наступних кроків було характерним проголошення Постанови Верховної Ради України «Про основні напрями зовнішньої політики» від 2 липня 1993 р., підписання двосторонньої угоди у 1994 р., що набула чинності у 1998 р., а також затвердження Стратегії і Програми інтеграції України до ЄС [92, с. 709]. Ці документи постали наслідком активного проведення перемовин і дипломатичних заходів між сторонами і пов'язані із початком політичного діалогу про наміри України рухатися до демократичного майбутнього.

Загалом для початку ХХІ ст. для України характерною була наявність багатьох подій, що означили три вектори співпраці із ЄС: торговельно-економічне, співпраця в сфері юстиції, свободи й безпеки і співпраця в сфері Спільної зовнішньої й безпекової політики. Так, у кінці 2001 р. було ухвалено План дій ЄС стосовно України в сфері юстиції і внутрішніх справ, що включав упровадження заходів, скерованих на боротьбу із тероризмом, відмиванням грошей, незаконною торгівлею зброї й наркотичними засобами. У липні 2002 р. відбувся Копенгагенський саміт Україна–ЄС, що справив позитивний вплив на зміст

Звернення Єврокомісії до Європейської Ради і Європейського Парламенту «Ширша Європа», за яким Україна входила в перелік однієї із перших країн, із якими затверджуються плани дій [1, с. 56].

Важливим етапом було оприлюднення Єврокомісією нової концепції «Ширша Європа – Сусідство: новий вимір відносин із нашими східними і південними сусідами», що передбачала формування тісніших відносин із низкою сусідів, серед яких перебувала і Україна. Серед характерних особливостей цієї концепції такі: впровадження курсу на зближення із єдиним ринком Євросоюзу, можливість брати участь у європейських програмах і одержувати фінансування. Хоча Україна й сприйняла чинник «сусідства» як альтернативу вступу у ЄС, проте через рік відбулося підписання Плану дій Україна – ЄС і проведення установчого саміту зовнішньополітичної ініціативи «Східне партнерство» у зв'язку з дієвою політикою сусідства [1, с. 56].

До того ж, в 2008 р. розпочалося обговорення змісту майбутньої Угоди про асоціацію, яка мала стати новим етапом взаємозв'язку України із ЄС і сприяти поглибленню інтеграції. Так, сторонами було розроблено Порядок денний асоціації – альтернатива Плану дій Україна–ЄС, що готувала основу подальшому підписанню Угоди про асоціацію [3].

13 березня 2014 р. прийнято Постанову «Про підтвердження курсу України на інтеграцію до ЄС і першочергові заходи в цьому напрямку», що чітко означила вектор європейської інтеграції. До того ж, відбулася церемонія підписання частини Угоди про асоціацію між Україною і ЄС стосовно політичної співпраці і питань безпеки та боротьби із тероризмом. Другу частину Угоди підписали в червні: вона передбачала утворення зони вільної торгівлі, доступу на ринки, співпрацю в більшості економічних сфер і розвитку науки, та питань оподаткування й порядку розгляду спорів. 16 вересня 2014 р. Угода була синхронно ратифікована Верховною Радою України і Європейським Парламентом, але ратифікація усіма державами-членами й набуття Угодою чинності у повному обсязі було здійснено в 2017 р. [66].

Активну допомогу і координацію під час реформування, що передбачено Угодою про асоціацію, надає Група підтримки України у Європейській Комісії,

створена в 2014 р., робота якої концентрується на Порядку денному асоціації [18, с. 23].

В наступні роки йшла активна підготовка до надання Україні безвізового режиму. В 2015 р. Єврокомісія заявила про готовність надати Україні цей режим в обмін на продовження виконання взятих на себе зобов'язань. На початку 2016 р. було запропоновано внесення змін до Регламенту Ради (ЄС) № 539/2001 стосовно впровадження ЄС безвізового режиму для громадян України, і з 11 червня 2017 р. українці могли здійснювати безвізові поїздки до країн ЄС [2].

В 2021 р. стартував щорічний діалог між ЄС і Україною щодо кібербезпеки і кіберзахисту [88]. Даний аспект співпраці на сьогодні є особливо актуальним у зв'язку з повномасштабним вторгненням Російської Федерації в Україну і потреби у ефективній боротьбі із кіберзлочинністю на регіональних та міжнародних майданчиках. Підтвердженням реалізації плану співробітництва задля посилення кіберстійкості можемо назвати рішення РНБО від 30 грудня 2021 р. «Про План реалізації Стратегії кібербезпеки України», що набуло чинності 1 лютого 2022 р. [67].

24 лютого 2022 р. почалося повномасштабне вторгнення РФ на територію України. За умов війни Президент України В. Зеленський прийняв рішення подати офіційну заявку на вступ до ЄС, що започаткувало процес вступу нашої держави до Євросоюзу [11].

8 квітня 2022 р. Президентка Європейської Комісії Урсула фон дер Ляєн відвідала Київ, щоб передати Президенту України опитувальник для оцінки готовності України до початку переговорів про вступ до Європейського Союзу.

Цей опитувальник складається із двох частин: економічні і політичні критерії членства, та оцінка адаптації українського законодавства до стандартів ЄС [86].

16 червня 2022 р. Єврокомісія опублікувала висновок, після аналізу відповідей України на опитувальник про відповідність останньої критеріям членства у ЄС. В документі було наголошено на тому, що Україна є європейською державою, котра достатньою мірою підтвердила свою відданість цінностям Європейського Союзу. Було сформовано перелік запровадження необхідних внутрішньодержавних змін,

таких як: боротьба із корупцією і олігархією, схвалення закону про ЗМІ, реформування законодавства щодо національних меншин та ін. [71].

23 червня 2022 р. лідери 27 країн-членів ЄС ухвалили рішення щодо надання Україні статусу кандидата на членство у Євросоюзі, що стало початком офіційного процесу вступу України до ЄС. Президентка Єврокомісії і Президент України домовились про «fast-track» – прискорену процедуру, котра не має прецедентів за усю історію розширення ЄС [85].

Окремо виділимо одержання Україною дорожньої карти вступу до системи Механізму цивільного захисту ЄС, підписання Угоди про участь у програмі ЄС Fiscalis задля співпраці у податковій сфері, приєднання до Програми «Цифрова Європа» до 2027 р., та численну матеріальну допомогу від Європейського Союзу задля протидії російському вторгненню на територію України і повноцінної реалізації усіх рекомендації Єврокомісії.

Співпраця України із країнами-членами ЄС сприяє зміцненню їх зовнішньоекономічних зв'язків і збільшенню обсягів торгівлі та інвестицій, що суттєво впливає на розвиток економіки України. ЄС – це найбільший торговельний партнер України. Абсолютні цифри товарного обороту із ЄС зростали із 2015 р. Винятком став тільки кризовий для світу 2020 р. Не дивлячись на це, за останні шість років обсяги експорту збільшилися більш ніж вдвічі, імпорту – на 88% (Додаток А).

Із початком дії ПВЗВТ обсяги торгівлі товарами із ЄС почали відновлення і на 2021 р. досягнули рекордного значення за увесь час співробітництва – 55,8 млрд дол. США, що на 32,3% більше докризового рівня 2013 р. [42] (Додаток Б).

Експорт всіх широких товарних груп із України до ЄС продемонстрував зростання станом на 2021 р. порівняно із докризовим періодом 2013 р. Водночас темпи зросту окремих секторів значно відрізнялися (Додаток В):

1. Товари металургійної промисловості (+1,96 млрд. дол. США, +45% 2021 р. до 2013 р.);
2. Жири і олії тваринного чи рослинного походження (+1,93 млрд. дол. США, +433%);

3. Механізми, електротехнічне й оптичне обладнання (електропобутова техніка, електрокабельна продукція) (+1,32 млрд. дол. США, +69%);

4. Продукти рослинного й тваринного походження (мед, зернові, м'ясо птиці, молочні продукти, яйця, фрукти і горіхи) (+1,12 млрд. дол. США, +37%);

5. Мінеральні продукти (залізна руда) (+1,02 млрд. дол. США, +37%);

6. Товари деревообробної й паперової промисловості (+0,96 млрд. дол. США, +142%);

7. Промислові вироби й твори мистецтва (меблі, іграшки) (+0,85 млрд. дол. США, +429%);

8. Харчові продукти (готові продукти з зерна, цукор та кондитерські вироби із нього, вироби із какао) (+0,35 млрд. дол. США, +48%);

9. Пластмаси, гума і вироби із них (+0,34 млрд. дол. США, +357%) [42].

В 2021 р. експорт української агропродовольчої продукції до країн ЄС зріс на 34% в грошовому вимірі порівняно із 2020 р., та склав 8,4 млрд дол. США [42].

Товарні групи, імпорт яких із ЄС показав зростання станом на 2021 р. порівняно із докризовим 2013 р., включають (Додаток Г):

1. Засоби наземного транспорту, літальні апарати, плавучі засоби (+0,95 млрд. дол. США, +37%);

2. Готові харчові продукти (+0,93 млрд. дол. США, +69%);

3. Механізми, електротехнічне і оптичне обладнання (+0,89 млрд. дол. США, +17%);

4. Продукти хімічної та суміжних галузей (+0,66 млрд. дол. США, +15%);

5. Різні промислові товари і твори мистецтва (+0,17 млрд. дол. США, +54%);

6. Мінеральні продукти (+0,16 млрд. дол. США, +6%);

7. Полімерні матеріали, пластмаси і вироби із них (+0,15 млрд. дол. США, +8%);

8. Товари легкої промисловості (+0,15 млрд. дол. США, +19%).

Динаміка експорту й імпорту послуг України з країнами ЄС впродовж 2012-2021 рр. представлена у Додатку Г [42].

Зростання експорту послуг із України до ЄС було вищим порівняно із зростанням експорту до інших країн. Експорт послуг із України до ЄС почав зростати в 2016 р. і протягом п'яти років зростав у середньому на 13,2% на рік – із 3 млрд доларів США в 2016 р. до 4,5 млрд доларів США в 2019 р. – загалом на 52,6% за 2016-2019 рр. В 2019 р. експорт послуг до ЄС перевищив докризовий рівень 2013 р. на 6,5% (4,2 млрд доларів США в 2013 р.) [42].

Імпорт послуг до ЄС демонстрував менш динамічне зростання, ніж експорт послуг до ЄС, однак зростав швидше, ніж імпорт послуг із решти світу. Впродовж 2013-2016 рр. імпорт послуг із ЄС скоротився більш ніж удвічі – з 4,2 млрд доларів США в 2013 р. до 2,4 млрд доларів США в 2016 р.. Із початком дії ПВЗВТ імпорт став поступово відновлюватися – у середньому на 8,9% на рік до 3,7 млрд. доларів США в 2019 р.

За даними Держстату, баланс торгівлі послугами із ЄС був профіцитним для України ще до набуття чинності договору про вільну торгівлю. Позитивна тенденція отримала продовження і після 2016 р. – торговельний профіцит збільшився із 0,18 млрд доларів США в 2015 р. до 0,74 млрд. доларів США в 2019 р. На динаміку торговельного балансу справило позитивний вплив зростання експорту, яке було швидшим за зростання імпорту.

ЄС був основним партнером України в імпорті послуг впродовж 2013-2021 р., становивши у середньому 52,1% всього імпорту українських послуг в 2013-2015 рр. (Додаток Д) і 52,8% впродовж 2018-2021 рр. З відновленням української економіки в 2016-2019 рр. відбулися суттєві зміни у головних напрямках імпорту послуг.

До головних напрямків українського експорту послуг серед країн ЄС належать Німеччина, Польща, Кіпр і Нідерланди. Разом ці країни становлять більше, ніж 50% від загального обсягу експорту послуг України на європейський ринок. Обсяги експорту до цих країн з початком дії ПВЗВТ мали швидкі темпи зростання (Додаток Е). Найшвидше впродовж 2016-2020 рр. зростав експорт в Польщу – у середньому на 32,8% на рік, Нідерландів – 28,4% на рік, а також Кіпру і Німеччини – 10,5% і 8,5% відповідно [42].

До головних напрямків українського імпорту послуг серед країн ЄС належать Німеччина, Кіпр, Польща й Ірландія (Додаток Ж).

Імпорт послуг до України із головних країн-партнерів після 2016 р. зростав трохи повільніше: Польща – в середньому 36,4% на рік, Кіпр – 10,6% на рік, Німеччина – 2,2% на рік. Однак, за 2016-2019 рр. суттєво зросли обсяги імпорту послуг до України із Ірландії – на 239,5 млн доларів США, зростаючи щороку в середньому на 134,1% (передусім за рахунок ділових послуг і послуг, пов'язаних з використанням інтелектуальної власності).

Послуги, експорт яких до ЄС продемонстрував найбільше зростання в 2021 р. в порівнянні із докризовим 2013 р.:

- послуги в сфері телекомунікацій, комп'ютерні й інформаційні послуги – зросли на 88,0% (489,9 млн дол. США);
- послуги із переробки матеріальних ресурсів – зросли на 71,9% (433,8 млн дол. США);
- послуги із будівництва – в відносному вимірі зросли найбільше, а саме на 128,6% (33,0 млн дол. США) [42].

Сектори послуг, експорт яких до ЄС показав найбільше скорочення в 2021 р.:

- транспортні послуги – скоротились на 32,9% (667,0 млн дол. США);
- послуги, пов'язані із фінансовою діяльністю – скоротились на 46,4% (70,8 млн дол. США);
- ділові послуги – скоротились на 5,9% (38,7 млн дол. США);
- державні й урядові послуги – скоротились на 57,0% (6,0 млн дол. США).

Середньорічні темпи скорочення прискорились до середньорічного зростання розміром 38,3%.

Серед секторів послуг, імпорт яких із ЄС показав найбільше зростання в 2021 р.:

- послуги пов'язані із подорожами – зросли на 50,8% (192,2 млн дол. США);
- ділові послуги – зросли на 8,2% (63,0 млн дол. США);
- транспортні послуги – зросли на 6,7% (57,3 млн дол. США);
- державні й урядові послуги – зросли на 66,8% (47,4 млн дол. США) [42].

Серед секторів послуг, імпорт яких із ЄС показав найбільше скорочення в 2021 р.:

- послуги пов'язані із фінансовою діяльністю – скоротились на 56,6% (400,3 млн дол. США);
- роялті й інші послуги, пов'язані із інтелектуальною власністю – скоротились на 29,5% (192,2 млн дол. США);
- послуги із будівництва – скоротились на 85,1% (139,9 млн дол. США);
- послуги в сфері телекомунікацій, комп'ютерні й інформаційні послуги – скоротились на 19,4% (87,2 млн дол. США) [42].

Хоча обсяги торгівлі послугами із ЄС продовжують відновлюватися, переорієнтація української економіки на європейський ринок і посилення торговельних відносин із ЄС в результаті укладення ПВЗВТ спричинили низку важливих структурних змін.

В структурі українського експорту послуг до ЄС чотири сектори, а саме: Транспортні послуги, Послуги із переробки матеріальних ресурсів, Послуги в сфері телекомунікацій, комп'ютерні й інформаційні послуги, а також Ділові послуги – зберігають панівні позиції, формуючи майже 90% всього експорту послуг до ЄС.

Європейський імпорт послуг в Україну є більш диверсифікованим. Загалом середня сумарна частка шести найбільших секторів послуг, які імпортуються із ЄС, залишилась відносно сталою – її значення зросло з 89,1% в 2013-2016 рр. до 91,9% у 2017-2021 рр.

В структурі європейського імпорту найбільше зростання обсягів показав сектор Ділових послуг, а частка Послуг, пов'язаних із фінансовою діяльністю – найбільше скорочення. Серед основних структурних змін європейського імпорту, що відбулись з початком дії ПВЗВТ в 2016 р. – значне зростання частки Ділових послуг до 21,8% в 2017-2021 рр.

Сектор Транспортних послуг, аналогічно до ситуації із експортом, посідає перше місце за розмірами. В порівнюваних періодах його частка зросла із 22,8% (2013-2016) до 25,5% (2017-2021). Частка імпорту Послуг, пов'язаних із подорожами, зросла із 10,8% (2013-2016) до 13,7% (2017-2021), чому сприяло

укладення безвізового режиму між Україною і ЄС в червні 2017 р. В свою чергу, двократне скорочення частки показав Сектор послуг, пов'язаних із фінансовою діяльністю (з 19,4% для 2013-2016 до 9,1% для 2017-2021) [42].

Станом на 2021 р. ЄС був ключовим ринком із часткою понад 40% для експорту таких послуг як: Автомобільні перевезення (частка ЄС – 76,3%), Послуги із переробки матеріальних ресурсів (64,7%), Послуги поштової і кур'єрської служби (50%), Послуги із будівництва (46,7%), Послуги, пов'язані із фінансовою діяльністю (61,2%), Інформаційні послуги (41,5%), Професійні і консалтингові послуги (54,4%), Послуги приватним особам, культурні і рекреаційні послуги (73,3%) тощо [42].

Отже, Зона вільної торгівлі суттєво пожвавила двосторонню співпрацю та стала додатковою можливістю для здійснення торгівлі послугами та товарами.

Інвестиції становлять визначальний інструмент досягнення Цілей Сталого Розвитку 2030 для України, передусім Цілі № 17 «Партнерство заради сталого розвитку», у межах якої передбачається мобілізація додаткових фінансових ресурсів згідно з заохоченням інвестицій іноземних та вітчизняних інвесторів [25].

За умов довготривалої сировинної орієнтації, розриву економічних зв'язків із країною-агресором і спробою розбудови нової промисловості згідно з вимогами європейського ринку, щодо припливу інвестицій з країн Євросоюзу сформувалися деякі позитивні очікування [52].

Інвестиційна взаємодія між ЄС і Україною є доволі складною системою взаємозв'язків, що утворюється завдяки комплексній взаємодії регіональної, державної і наддержавної політики Євросоюзу з відповідними інструментами співпраці на кожному рівні (Додаток 3) [35, с. 27].

Суттєва роль в цій взаємодії належить різним фінансово-економічним інститутам й інвестиційним інституціям, фондам і програмі розвитку об'єднання і країн-партнерів [43]. Динаміка прямих іноземних інвестицій з країн ЄС до України представлена в Додатку К.

Вартує уваги коло інвесторів України з країн ЄС, які за останні роки практично не змінюється. Їх можна умовно поділити на три великі групи:

економічно розвинені країни та країни, що розвиваються (Німеччина, Австрія, Франція, Швеція); країни із режимом зниженого оподаткування (Нідерланди) [43] (Додаток Л).

Для подальшого покращення інвестиційного клімату України пріоритетним продовжує залишатися питання вдосконалення правової й організаційної бази задля утворення основи збереження і підвищення конкурентоспроможності вітчизняної економіки.

Одним з найголовніших напрямів співпраці між Україною і ЄС є міграція, адже Євросоюз на сьогодні є найпривабливішим регіоном світу для українських мігрантів. Чимало українських громадян уже користуються безвізовим режимом з країнами ЄС [30, с. 46].

Європейська інтеграція є особливим рішенням України, котре стало передумовою Революції Гідності. Перспектива членства у Європейському Союзі є стратегічним орієнтиром для трансформаційних зусиль України і центральною метою, заради якої проводяться головні реформи [95].

Співпраця України із ЄС в сфері трудової міграції спрямовується передусім на втілення завдань України в сфері національної безпеки [31].

Досягнення України в співпраці із ЄС із міграційних питань розвивається за основними критеріями:

- неперервність і стабільність євроінтеграційного курсу України – президентська команда домагається втілення на практиці курсу на продовження і поглиблення інтеграції, прийняття Копенгагенських критеріїв членства у ЄС;
- нинішній уряд зміг зберегти позитивні тенденції в відносинах між Києвом і Брюсселем: модернізувати нормативно-правову базу партнерства, розвинути торговельно-економічне співробітництво, зберегти політико-дипломатичну солідарність і економічну підтримку в боротьбі із агресією Росії [74].

Зростання інтересу українців до країн Євросоюзу пов'язане, передусім, із пошуками кращої долі, однак усіх їх об'єднує вищий рівень оплати праці у ЄС. Трудова міграція у Євросоюз сприяє зростанню рівня життя великої кількості сімей,

зниженню бідності, зменшенню тиску на національному ринку праці, можливості відкрити свою справу [34, с. 94].

Трудова міграція українських громадян – це циркулярне явище, бо більшість цих людей часто їде працювати у країни Євросоюзу, повертається додому, а за деякий час знову вирушає за кордон [15].

Пакт про міграцію і притулок спонукає українців до більш впорядкованих переміщень до країн ЄС [53]. Це, безумовно, сприяє покращенню умов праці, забезпеченню їх прав, однак посилює ризики втрати трудового й інтелектуального потенціалу України. Водночас пропозиції ЄК стосовно поглиблення співпраці в сфері міграції відкривають для України можливості задля послаблення негативних наслідків процесів міграції.

Таким чином, трудова міграція у країни ЄС суттєво впливає на розвиток сучасного українського суспільства передусім в соціально-безпековому аспектах. Через те, що трудовими мігрантами із України зараз є переважно молодь, тому це ставить виклики для економічного розвитку нашої держави, забезпечення безпеки.

Отже, адаптація законодавства України до правової системи ЄС – це процес приведення нормативно-правових актів України у відповідність із спільною правовою системою ЄС. Умовами успішного просування України на євроінтеграційному шляху є імплементація цінностей та норм ЄС, ефективна реалізація базових реформ в різних секторах. Впродовж останніх місяців 2022 р. український уряд зосередив зусилля на виконанні рекомендацій Єврокомісії. Загалом оцінюючи дії України, можемо констатувати позитивні результати та відчутний прогрес на означених напрямках: ухвалення низки євроінтеграційних законів (про медіа, національні меншини), просування реформи судочинства, виконання прозорих процедур вибору керівників антикорупційних структур та ін. Втім очевидною постає необхідність впровадження на практиці ухвалених законодавчих актів, концентрації зусиль на основних секторах євроінтеграції, розв'язання комплексу внутрішніх проблем, які сповільнюють приближення до євроспільноти.

24 лютого 2022 р. почалося повномасштабне вторгнення РФ на територію України. За умов війни Президент України В. Зеленський прийняв рішення подати офіційну заявку на вступ до ЄС, що започаткувало процес вступу нашої держави до Євросоюзу. Співпраця України із країнами-членами ЄС сприяє зміцненню їх зовнішньоекономічних зв'язків і збільшенню обсягів торгівлі та інвестицій, що суттєво впливає на розвиток економіки України. Для подальшого покращення інвестиційного клімату України пріоритетним продовжує залишатися питання вдосконалення правової й організаційної бази задля утворення основи збереження і підвищення конкурентоспроможності вітчизняної економіки. Чимало українських громадян уже користуються безвізовим режимом з країнами ЄС. Трудова міграція у Євросоюз сприяє зростанню рівня життя великої кількості сімей, зниженню бідності, зменшенню тиску на національному ринку праці, можливості відкрити свою справу.

РОЗДІЛ 3

ПРОБЛЕМИ ТА ПЕРСПЕКТИВИ ІНТЕГРАЦІЇ УКРАЇНИ ДО ЄС

3.1. Проблемні аспекти європейської інтеграції України

Євроінтеграція України відбувається за умов широкомасштабного російського вторгнення, яке бере свій початок з 24 лютого 2022 р. Війна, розв'язана РФ, із одного боку, довела готовність українців до захисту незалежності власної країни, європейського шляху її розвитку, об'єднала українську націю та зміцнила громадську підтримку руху до Європейського Союзу.

З іншого – спостерігається активізація двосторонніх процесів європейської інтеграції, якісного оновлення політики Брюсселя на українському векторі, перегляд підходів та пріоритетів у безпековій галузі. Війна, за якої Україна зазнала надзвичайних людських і фінансово-економічних втрат, справила вплив на характер просування до ЄС, зумовила особливості «воєнної» європейської інтеграції.

Загалом війна РФ проти України характеризується рядом складових та різновекторних наслідків. Так, російська збройна інтервенція сприяла прискоренню євроінтеграційних процесів в Україні та проєвропейському об'єднанню українців. Війна спонукала масову «вестернізацію» українського суспільства та затвердила ідею безальтернативного і незворотного руху до Євросоюзу.

Ці тенденції можемо продемонструвати завдяки результатам соціологічних досліджень Центру Разумкова:

1. Спостерігається стабільна висхідна динаміка підтримки громадськості вступу України до ЄС. Якщо на березень 2021 р. 59% громадян уважали, що Україні слід вступати до ЄС [84], то на жовтень 2022 р. цю думку підтримують вже 79%. Це інтегральний показник, що демонструє масштаби проєвропейських настроїв серед українського суспільства.

2. В 2022 р. в громадській свідомості спостерігається помітне домінування процесів проєвропейської самоідентифікації. Якщо у попередні роки серед українців переважали сумнівні думки стосовно своєї європейської ідентичності, то на жовтень

2022 р. уже 63% осіб відзначили, що ідентифікують себе з європейцями, відчувають власну приналежність до культури й традицій європейської спільноти [82].

В той же час відбулося зміцнення солідарності Києва та Брюсселя в протистоянні РФ. Рішення стосовно надання Україні статусу кандидата на вступ до Європейського Союзу говорить про консолідацію країн-членів ЄС на українському векторі, та відповідь Європи на неоімперську загарбницьку політику РФ. Це рішення мало політикобезпековий характер, адже Україна захищає Європу від континентальної експансії Росії, а фактично від української армії наразі залежить політичний лад та майбутнє ЄС. В цьому полягає головне значення української євроінтеграції для ЄС та головна відмінність від інших претендентів на вступ, наприклад, Молдови та Грузії.

Однак, констатуємо, що вторгнення РФ мало й негативний вплив на євроінтеграцію України. Наведемо втрати України за попередніми оцінками експертів. За даними ООН, із 24 лютого 2022 р. по 9 квітня 2023 р. кількість жертв серед цивільних в Україні становить 8 490, а 14 244 цивільних були поранені [10]. Зрозуміло, що насправді число постраждалих є більшим. За попередніми даними, тільки в Маріуполі загинуло від 20 до 22 тис. людей [90]. В серпні 2022 р. Головнокомандувач ЗСУ В. Залужний повідомив про 9 тис. загиблих бійців ЗСУ, а вже в грудні 2022 р. радник голови Офісу Президента М. Подоляк говорив про кількість загиблих від 10 до 13 тис. [91]. Це проміжні дані, адже щодня надходить інформація щодо нових жертв.

У зв'язку з ракетним терором країни-агресора пошкоджено чи знищено 60 983 об'єкти цивільної інфраструктури по Україні, з яких 42 819 житлових будівель та будинків, 1 961 навчальних закладів і 397 медичних закладів, 393 культурних і 86 культових споруд. Уражено 5 316 об'єктів водопостачання і електропостачання. Пошкоджено або знищено близько 40% життєво важливої енергетичної інфраструктури України [17]. Окрім того, зруйновано чи пошкоджено 24 700 км автодоріг, 308 мостів, 6 500 км залізничних колій, 16 аеропортів і аеродромних комплексів, більше 1 000 одиниць міського громадського транспорту [102]. Повідомляється, що 20% природоохоронних територій України страждають від

війни. У зв'язку з бойовими діями постраждали 3 млн. га лісів і майже 16 млн. га лісів забруднено боєприпасами. В сукупності українському довкіллю завдано збитків на 36 млрд. євро [72]. За попередніми оцінками Уряду, економічні збитки України через війну сягнуть \$700 млрд. [14].

Оцінюючи вплив чинника агресії РФ на зміст та темпи української євроінтеграції, зосередимося на наступних обставинах:

- Україна повинна зосереджувати великий політико-дипломатичний, фінансово-економічний потенціал на протистоянні російському широкомасштабному вторгненню на різних напрямках. Країна змушена утримати і збільшувати фінансування воєнних потреб. Наразі близько половини бюджетних витрат спрямовано на оборонний сектор. В бюджеті-2023 заплановано 43% воєнних витрат [6]. За інших обставин, ці людські й фінансові ресурси було б ефективно задіяно на євроінтеграційному напрямку.
- Війна сповільнила темпи реформ в межах реалізації Угоди про асоціацію Україна–ЄС, та певним чином ускладнила процес імплементації пакету рекомендацій Європейської Комісії (ЄК). Передусім, виконання деяких напрямків Угоди про асоціацію наразі критично ускладнюється та має виконуватися за мирного періоду. В свою чергу, окремі універсальні загальноєвропейські норми (регулювання діяльності мас-медіа, прав національних меншин) повинні адаптуватися до умов воєнного стану і режиму бойових дій.
- Незважаючи на низку важливих ініціатив Брюсселя із відкриття доступу українських виробників на внутрішній європейський ринок, війна сприяла зниженню інтересу та активності європейських бізнес-партнерів щодо розвитку контактів із воюючою країною із складною внутрішньою ситуацією, котра містить ризики й небезпеки для перспективних інвестицій та ведення бізнесу. В той же час, європейський бізнес також переживає складну ситуацію у зв'язку з російською енергетичною блокадою, притоком біженців та низкою інших внутрішніх проблем.

– Війна трансформувала Україну в довгострокового реципієнта міжнародної донорської допомоги. За експертними оцінками, іноземні фінансові надходження покривають близько третини витрат бюджету України [94]. Ця тенденція буде зберігатися. Так, прем'єр-міністр України Д. Шмигаль, під час презентації бюджету на 2023 р., зазначив, що видатки бюджету є вдвічі більшими за доходи, а дефіцит країна розраховує закрити передусім через підтримку міжнародних партнерів – ЄС, США і МВФ.

За умов тривалої «війни на виснаження», із огляду на обмежені внутрішні ресурси, євроінтеграція забезпечується в скороченому масштабі. В той же час політичні рішення та дії української влади, увага суспільства та громадсько-політичний дискурс загалом наразі зосереджуються на темі війни. В Додатку М наведено загальну інформацію про наслідки впливу повномасштабного вторгнення РФ на євроінтеграцію України.

В кінці 2022 – на початку 2023 рр. Україна зосереджує зусилля на виконання семи рекомендацій Єврокомісії, що стали передумовою надання Україні статусу кандидата.

Загалом окреслюючи стан реалізації рекомендацій ЄК, зосередимося на окремих важливих заходах української сторони та проблемних аспектах євроінтеграції.

1. Реформа Конституційного Суду України (КСУ). Позитивним аспектом в процесі реалізації реформи КСУ стало набуття чинності в грудні 2022 р. закону про вдосконалення порядку відбору кандидатур на посаду суддів КСУ. Втім, продовжує залишатися проблема нового органу «дорадчої групи експертів», що передбачений Законом.

20 грудня 2022 р. Венеціанською Комісією було оприлюднено висновки з рекомендаціями включення до дорадчої групи 7-го члена із числа незалежних міжнародних експертів, та встановлення, що рішення групи є обов'язковими, а кандидати без успішної перевірки групи, не можуть призначатися суддями КСУ [7]. Вже 23 грудня 2022 р. Брюссель заявив, що очікує від української влади врахування рекомендацій, наданих Венеціанською Комісією [19].

Таким чином, на порядку денному продовжує залишатися проблема узгодження структури дорадчої групи та спостерігається відкладення процедури обрання суддів КСУ. В той же час на початку грудня 2022 р. Конституційним Судом було звільнено трьох суддів, отже в його складі залишилося 13 осіб (за кворуму 12). Дані обставини доволі складнюють роботу КСУ та процес обрання його голови. Очевидним є те, завершення реформи КСУ вимагає додаткових зусиль всіх гілок влади задля забезпечення повноцінної роботи.

2. Продовження судової реформи. 20 грудня 2022 р. Конкурсною комісією із добору кандидатів на посаду члена Вищої кваліфікаційної комісії суддів України (ВККС) було проведено офіційне засідання, де затвердили перелік з 64 кандидатів, яким надано допуск в наступний етап конкурсу – співбесіду, за результатами яких Вищою радою правосуддя (ВРП) призначаються 16 членів ВККС.

В свою чергу, оновлюється склад Вищої ради правосуддя, що призупинила свою діяльність із лютого 2022 р. В серпні Верховна Рада обрала двох членів ВРП, а вже в грудні їх число складало сім осіб. Однак для кворуму необхідно 15 осіб, тож ця судова інституція залишалася фактично недієздатною. Реформа судової системи є одним із важливих та складних векторів проєвропейських перетворень.

3. Боротьба із корупцією. Було вирішено питання щодо призначення нового керівництва Спеціалізованої антикорупційної прокуратури (САП). 28 липня 2022 р. Генеральним прокурором України А. Костіним затверджено на посаду керівника САП детектива Національного антикорупційного бюро (НАБУ) О. Клименка.

Проте питання відбору і призначення нового директора НАБУ довго залишалось невирішеним. 22 серпня 2022 р. конкурсна комісія провела перше засідання [28]. Лише 6 березня 2023 р. Кабінет міністрів призначив нового директора Національного антикорупційного бюро України – С.Кривоноса.

Загалом, стан утворення повноцінного складу антикорупційних органів, в першу чергу, НАБУ та САП, безпосередньо впливає на динаміку процесу боротьби із корупцією, в тому числі на високому рівні, завдяки ефективним розслідуванням. Додамо, що у даній галузі Україна останнім часом зробила низку важливих кроків. Так, 20 червня 2022 р. Верховною Радою ухвалено Закон про засади державної

антикорупційної політики, що затверджував Антикорупційну стратегію до 2025 р. [9]. Таким чином, в загальних рисах ми маємо підстави стверджувати про позитивні зрушення в боротьбі із корупцією, однак галузь вимагає додаткових зусиль від української влади.

4. Боротьба із відмиванням коштів. Від 6 вересня 2022 р. Верховною Радою було ухвалено Закон про приведення в відповідність національного законодавства по боротьбі із відмиванням грошей до стандартів Групи із фінансових заходів (FATF).

Закон повинен сприяти вдосконаленню подання юридичними особами інформації про кінцеві бенефіціарні власники і структуру власності в Єдиний державний реєстр. В перспективі документ буде сприяти виконанню міжнародних обов'язків України в фінансовій сфері [49]. За словами експертів, наразі одним із актуальних завдань постає визначення державного органу, який буде відповідальним за формуванням і реалізацією політики стосовно бенефіціарної власності.

До активу України у даній галузі можемо також віднести також те, що у жовтні 2022 р. Києвом була ініційована процедура вступу до Робочої групи Організації економічного співробітництва й розвитку (ОЕСР) із питань боротьби із хабарництвом в міжнародних комерційних операціях.

5. Робота антиолігархічного закону. У листопаді 2021 р. набув чинності Закон «Про запобігання загрозам національній безпеці, пов'язаним із надмірним впливом осіб, що мають значну вагу у суспільному житті (олігархів)» [23]. Станом на 3 березня 2023 р. формування реєстру олігархів відкладено до одержання висновків від Венеційської комісії.

6. Узгодження аудіовізуального законодавства із європейським. 13 грудня 2022 р. Верховною Радою було ухвалено важливий базовий Закон «Про медіа», над якими працювала робоча група з залученням міжнародних партнерів та представників медіабізнесу. Так, законом охоплена вся система національних медіа – від друкованих ЗМІ, телебачення і радіо до Інтернет-медіа; передбачено інструменти протистояння інформаційному впливу РФ та захист національного

мовно-культурного простору; вміщено правові запобіжники тенденцій обмеження свободи слова; закон відповідає нормам та вимогам ЄС, передусім, зменшує приватний вплив на медіа, посилює незалежність і розширює можливості регулятора [21].

7. Зміна законодавства про нацменшини. Прийняття 13 грудня 2022 р. нового Закону «Про національні меншини», із одного боку, становить важливий крок в процесі реалізації євроінтеграційних завдань, а із іншого є актуальним, адже раніше в Україні діяв морально застарілий Закон «Про національні меншини», який було ухвалено ще у червні 1992 р. [69].

Ухвалення Закону є позитивним кроком на шляху до Євросоюзу, та характеризується двома важливими обставинами:

1. питання прав національних меншин забезпечується рядом законів та нормативних актів;

2. ця сфера постає чутливою та доволі проблемною в відносинах із окремими сусідніми країнами-членами ЄС (наприклад, Угорщиною) (Додаток Н).

Окрім вищезазначеного, виділимо внутрішні фактори, які сповільнюють рух України до ЄС в незалежності від наданих рекомендацій ЄК:

- повільність проведення економічних реформ, відсутність помітних результатів внутрішніх соціально-економічних перетворень;
- дефіцит досвідчених фахівців із євроінтеграції, передусім серед політичної еліти й державних службовців України;
- великий розрив в рівні економічного розвитку України й країн Європи;
- суттєва відмінність життєвого рівня населення.

Головна проблема для України полягає у тому, що за незмінного законодавства, рівня корупції, правосуддя й організованої злочинності входження у ЄС стає неможливим без відповідних реформ. Проведене дослідження показало, що на думку експертів, «прискорити процес вступу може і сама Україна завдяки злагодженій роботі законодавчої й виконавчої гілок влади для внесення змін до законодавства задля імплементації положень законодавства ЄС» [89].

Загалом не дивлячи на певні складнощі, на усіх напрямках, визначених ЄК, демонструється помітний прогрес, який є важливим у зв'язку з широкомасштабною війною в Україні, що становить загрозу не тільки її євроінтеграційному вектору, але і державності загалом. Втім, реалізація завдань ЄС ще вимагає додаткових зусиль влади й українського суспільства.

В контексті проведення нашого дослідження вважаємо доречним проаналізувати переваги вступу України до ЄС, серед яких такі фактори:

- європейська спільнота направлена на забезпечення колективного правопорядку, розробку спільних нормативно-правових актів, що здатні виконувати реальне правове регулювання найважливіших соціальних проблем;
- входження до ЄС – один з способів зміцнення позицій держави в системі міжнародних відносин, є інструментом побудови економічно розвиненої і демократичної країни;
- членство у ЄС надає гарантії зі зміцнення національної безпеки України, її захист від територіальних претензій.

Євроінтеграція має як переваги, так і ризики, тож Україні варто акцентувати увагу на застосуванні позитивних моментів інтеграції. Зобразимо спостереження у вигляді SWOT-аналізу, розглянувши слабкі і сильні сторони євроінтеграції України (strengths, weaknesses), а також можливості і загрози (opportunities, threats) (Додаток П).

Аналіз сильних сторін і можливостей інтеграції України до ЄС показує, що, незважаючи на слабкі сторони й загрози, вступ до ЄС є позитивною перспективою як з політичної, так і з економічної й соціальної точки зору.

Отже, досвід євроінтеграції України за умов війни характеризується унікальним характером: в процесі здійснення опору широкомасштабній збройній агресії РФ, потерпаючи від величезних людських й фінансово-економічних втрат, наша держава набула статусу кандидата на вступ до Євросоюзу, продовжує європейську інтеграцію у різних галузях, поглиблює партнерство із Спільнотою на

секторальних напрямках, виконує рекомендації Єврокомісії та впроваджує на практиці положення Угоди про асоціацію.

Загалом, умовами успішного євроінтеграційного вектору України є імплементація цінностей та норм ЄС, ефективна реалізація реформ в різних секторах, і ми спостерігаємо тенденцію української влади до зосередження зусиль на здійсненні рекомендацій ЄК. Оцінюючи дії уряду, можемо констатувати позитивні результати на окремих напрямках: ухвалення низки євроінтеграційних законів, просування реформи судочинства, прозорі процедури обрання керівників антикорупційних структур та ін. Втім очевидною постає необхідність впровадження на практиці прийнятих законодавчих актів, концентрації зусиль на основних сферах європейської інтеграції, вирішення низки внутрішніх проблем, які сповільнюють наближення до ЄС.

3.2. Перспективи набуття членства України в ЄС

Україна в процесі євроінтеграції рухається за прискореним сценарієм, однак і цей процес не обіцяє бути дуже швидким з об'єктивних причин. Не дивлячись на те, що тема інтеграції України до Європейського Союзу широко обговорювалася протягом останнього десятиліття, ймовірність вступу до ЄС була доволі низькою аж до початку війни 2022 р. 28 лютого 2022 р. президент України, прем'єр і спікер підписали заявку на членство у ЄС [16]. Набуття членства в ЄС є довгим та нелегким процесом, що вимагає проходження певних етапів, зазначених у Додатку Р.

Загалом, дотримання усіх вимог процедури вимагало складних переговорів та узгоджень позицій впродовж тривалого часу для країн, як це було за розширення ЄС в 2004 та 2007 рр. (Рис. 3.1).

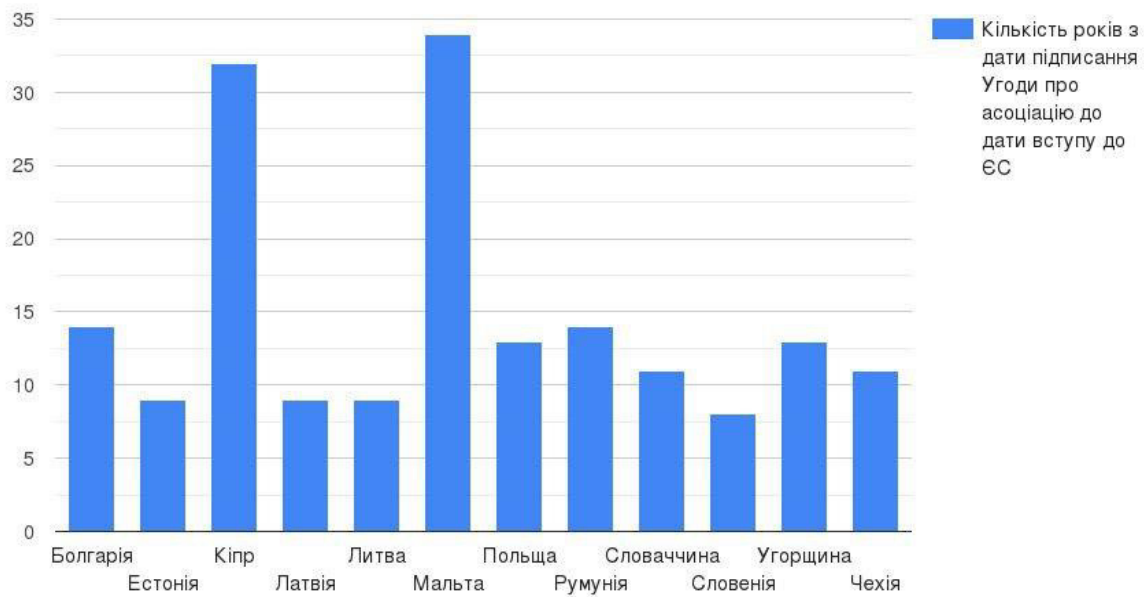

Рис. 3.1. Тривалість процедурних стадій під час розширення ЄС в 2004 та 2007 рр. [97].

Офіційні країни, що претендують на вступ до Євросоюзу проходили початкові стадії не так швидко як Україна (Рис. 3.2). До прикладу, Сербія подала заявку на членство у грудні 2009 р. Підготовка опитувальника зайняла близько року, а перший варіант відповідей країна надіслала до ЄС у січні 2011 р. Звіт Єврокомісія з позитивним висновком затвердила тільки в жовтні 2011 р., а в березні 2012 р. Сербія одержала статус кандидата [98].

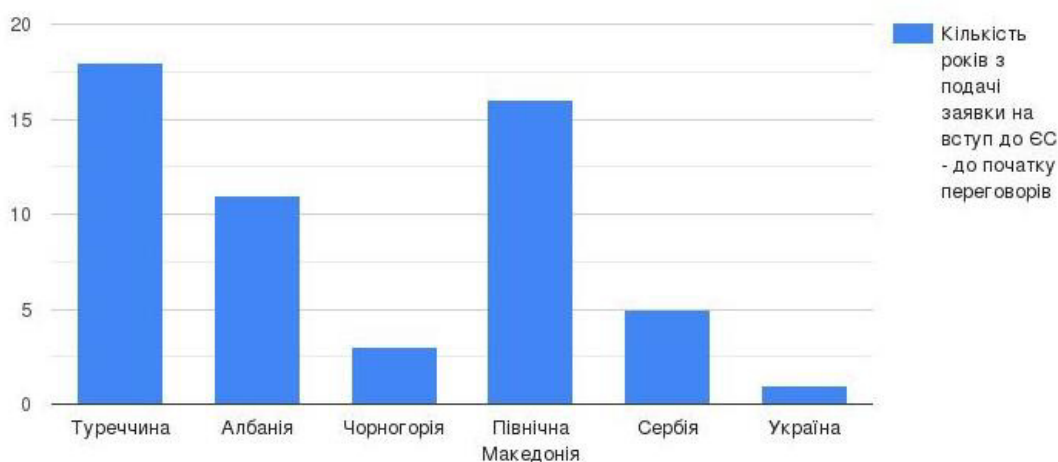

Рис. 3.2. Тривалість процедурних стадій вступу до ЄС країн-кандидатів [98]

Як бачимо з таблиці, досвід країн-кандидатів на вступ до ЄС говорить про те, що окресленого терміну від одержання статусу країни-кандидата до початку переговорів немає – він може займати як кілька років, так і кілька десятиліть. Наприклад, Чорногорія та Сербія почали переговори за два роки з одержання статусу кандидата, а Північній Македонії для цього знадобилося 15 років. Як довго цей процес займе в Україні – наразі невідомо.

Проте в процесі євроінтеграції суттєву роль також відіграє людський фактор. Якщо велика частина населення України проти вступу до ЄС, інтеграція України призведе до мітингів і масового незадоволення. Порівняємо дані опитування населення щодо ставлення до вступу України до ЄС і НАТО за 2021 та 2022 рр. Впродовж 13-16 грудня 2021 р. Київський міжнародний інститут соціології (КМІС) провів всеукраїнське опитування громадської думки. Станом на 16 грудня 2021 р. у випадку референдуму про вступ до ЄС 67,1% всіх респондентів проголосували б «за», 21,6% – «проти». Інші респонденти не голосували б чи не визначилися із вибором. За випадку референдуму про вступ до НАТО 59,2% всіх респондентів проголосували б «за», 28,1% – «проти». За результатами опитування, проведеного Соціологічною дослідницькою групою «Active Group» у березні 2022 р., 93,4% опитаних українців підтримують приєднання України до ЄС, 84,4% – вступ в НАТО (Додаток С).

Зазначимо, що порівняно із довоєнним періодом рівень підтримки вступу до ЄС і НАТО зріс понад на 20%. Як говорять соціологи, це спричинено зростом підтримки вступу до зазначених організацій серед населення Сходу і Півдня (станом на 2021 р. серед населення Півдня/Сходу 53,5% проголосувало «за вступ до ЄС» та 42,3% «за вступ у НАТО»). У віковому й територіальному розрізі спостерігається одностайність народу у питаннях вступу України до ЄС і НАТО [78].

Серед іноземних політиків і представників країн теж спостерігаємо підтримку прагнення України стати членом Євросоюзу. Вісім президентів держав Європейського Союзу (Болгарії, Чехії, Естонії, Латвії, Литви, Польщі, Словаччини та Словенії) виступили за прискорений вступ України до ЄС в своєму відкритому листі до ЄС [100].

Змальовуючи перспективи започаткування переговорного процесу щодо вступу України в ЄС, слід враховувати такі обставини. По-перше, вимагає деякого часу виконання оціночної процедури ЄК. Уряд України налаштований на якомога скоріше проведення моніторингу виконання Києвом «домашнього завдання» ЄК та започаткування переговорного процесу стосовно вступу. Президент України ще 15 грудня 2022 р. звернувся до лідерів країн ЄС із проханням про прискорення оцінки виконання рекомендацій ЄК [24]. Пізніше, 6 січня 2023 р. В. Зеленський під час розмови із прем'єр-міністром Швеції У. Крістерссоном сказав: «Розраховуємо, що за головування Швеції у Раді ЄС ми зможемо розпочати переговори щодо вступу України до ЄС» [87].

Втім, аналізуючи останні офіційні заяви керівництва ЄС, Єврокомісія планує звітувати про стан виконання її рекомендацій Україною в II половині 2023 р. у межах загального пакету розширення. 13 січня 2023 р. Урсула фон дер Ляєн на прес-конференції, що присвячувалася головуванню Швеції у ЄС, заявила: «...важливо досягати разом із українським урядом якомога вищої якості, об'єднуючи це зі швидкістю і амбіціями, щоб восени це відобразив звіт стосовно розширення, який приведе, як можемо сподіватися, до цікавого і позитивного рішення Ради». В свою чергу, прем'єр-міністр головуючої у ЄС Швеції У. Крістерссон надав доволі конструктивну оцінку євроінтеграційного прогресу України, зазначивши, що «...є домовленість про усну доповідь навесні, а формальна оцінка – восени» [51].

По-друге, рішення лідерів ЄС про започаткування із Україною переговорів щодо вступу має великою мірою політичний характер. Можемо припустити, що буде повторюватися ситуація, що сформувалася перед наданням Україні статусу кандидата. Тоді українська влада виконала ефективну політико-дипломатичну кампанію з забезпечення позитивного рішення Євросоюзу. Не виключаємо, що схожих зусиль вимагатиме й забезпечення старту переговорів щодо вступу.

Зазначимо, що суттєвим аргументом на користь України є переважання проукраїнських настроїв серед громадян та політичного істеблїшменту ЄС. Так, за результатами опитування Євробарометру в жовтні-листопаді 2022 р. 74% громадян країн ЄС схвалюють подальшу підтримку України. В той же час 73% опитаних

згодні із фінансовою, військовою і гуманітарною допомогою ЄС Україні, а також з санкціями проти РФ [103].

Отже, за оптимістичним сценарієм відкриття переговорів щодо приєднання до ЄС залишається можливим в 2023 р. Інший термін – початок 2024 р. Вважаємо, що прискорення відповідних процедур та наближення переговорів про вступ буде ближчим часом однією із основних тем діалогу Києва та Брюсселя.

В даному контексті зосередимось на важливій обставині. Еволюція відносин Києва й Брюсселя не має аналогів у історії розширення ЄС. Сучасний етап руху України до ЄС окреслюється низкою політико-безпекових чинників геополітичного масштабу, що мають вирішальне значення для майбутнього устрою Європи та світу. Як ми вже зазначали раніше, Україна стала епіцентром безпрецедентного за масштабами зіткнення колективного Заходу й диктаторського режиму в РФ. Це визначає ексклюзивність та важливість української євроінтеграції.

Досвід євроінтеграції демонструє, що успіх руху до Євросоюзу вирішальним чином зумовлений результатами діяльності української сторони – передусім, виконанням ефективних проєвропейських реформ в тих сферах, про які ми говорили раніше, а також наближенням українського законодавства до норм та правил ЄС.

Одержання Україною статусу кандидата на вступ до ЄС формалізувало її євроінтеграційні перспективи і започаткувало якісно новий етап відносин Києва та Брюсселя. Кандидатство додало додатковий імпульс в процес здійснення комплексу внутрішніх реформ в різних секторах та відкрило доступ до спеціальних фінансових програм Євросоюзу із підготовки до вступу. В свою чергу, статус кандидата варто оцінювати як суттєву морально-психологічну мотивацію українцям, що протистоять російській агресії та воюють за свій європейський вибір.

Станом на кінець 2022 р. серед експертного середовища переважали доволі позитивні очікування про подальші перспективи євроінтеграції. Найчастіше (60%) фахівці погоджувалися із тим, що Україна зможе виконати пакет рекомендацій ЄК в 2022 р. і в 2023 р. розпочне із ЄС переговори щодо вступу.

Очевидно, що цей оптимізм можна пояснити такими факторами. По-перше, швидке набуття Україною статусу кандидата на вступ надає підстави сподіватися на

збереження й продовження «турборежиму» європейської інтеграції, на чому наголошує керівництво нашої країни, демонструючи впевненість в процесі виконання рекомендацій ЄК. По-друге, в ЄС зростає солідарність та підтримка України, її євроінтеграційного курсу. По-третє, у рекомендаціях ЄК загалом нічого нового і несподіваного для України не було.

В той же час перемовини про вступ до ЄС є масштабним та тривалим процесом, що передбачає поетапне виконання країною-кандидатом 35 глав – від вільного руху товарів до довілля. Про складність переговорного процесу говорить доволі проблемний та суперечливий досвід країн-кандидатів Балканського регіону, адже фінальний етап євроінтеграції вимагає акумуляції зусиль влади і суспільства, належного матеріального, кадрового, інституційного забезпечення.

В даному контексті вважаємо цікавими думки експертів щодо потенційної готовності української влади до переговорів про вступ в ЄС. Тут оцінки фахівців розділилися – 46% респондентів повністю чи скоріше впевнені, що нинішній інституційно-кадровий, матеріально-фінансовий потенціал державних структур, відповідальних за євроінтеграцією, відповідає обсягу проблем та завдань переговорного процесу про приєднання до ЄС. Проте 47% опитаних це заперечують.

Водночас, найчастіше (59%) експерти погоджуються із тим, що доцільно створити згідно з діючими профільними інституціями окремих органів влади (міністерство, агенцію), що б відповідав за переговори України про приєднання. 36% опитаних із такою ідеєю не згодні. Загалом такі оцінки експертів підтверджують актуальну проблему інституційно-кадрового забезпечення процесу вступу до Європейського союзу.

Окреслюючи перспективи руху України до ЄС, варто також зосередитися на тому, що євроінтеграція України здійснюється за умов повномасштабної війни, має безпрецедентний характер та кардинально відрізняється від руху до ЄС інших країн-кандидатів. За таких обставин, на думку переважної більшості (86%) фахівців, процес приєднання України до ЄС матиме для Брюсселя пріоритетний ексклюзивний характер, та буде здійснюватися поза межами «пакетного підходу» чи принципу «одного кошика».

В свою чергу, абсолютна більшість (93%) експертів переконані у тому, що на майбутніх переговорах про приєднання України до ЄС Брюссель повинен сприяти запровадженню спеціального переговорного режиму, адаптації вимог та рекомендацій до умов війни і післявоєнного стану в Україні.

У своїх прогнозах щодо перспектив приєднання України до ЄС експерти налаштовані доволі оптимістично: 20% вважає, що Україна стане членом ЄС впродовж 1-3 років, 31% опитаних розраховують на 3-5 років, а 37% фахівців переконані, що для вступу до ЄС Україні необхідно 5-10 років (Додаток Т).

Таким чином, серед експертного середовища переважають доволі позитивні очікування про подальші перспективи євроінтеграції. Експерти погоджуються із тим, що Україна зможе належним чином виконати пакет відповідних рекомендацій ЄК і в 2023 р. розпочати із ЄС переговори про приєднання. Однак висвітлюючи перспективи європейської інтеграції, ми можемо відзначити актуальність проблем інституційно-кадрового забезпечення процесу приєднання до ЄС, а також той аспект, що за умов війни євроінтеграція України матиме для Брюсселя пріоритетний характер. Проте як довго триватиме процес вступу України до ЄС залежить лише від відповідного виконання всіх рекомендацій ЄК нашою країною.

Отже, в кінці 2022 – на початку 2023 рр. Україна зосереджує зусилля на виконання семи рекомендацій Єврокомісії, що стали передумовою надання Україні статусу кандидата. Досвід євроінтеграції України за умов війни характеризується унікальним характером: в процесі здійснення опору широкомасштабній збройній агресії РФ, потерпаючи від величезних людських й фінансово-економічних втрат, наша держава набула статусу кандидата на вступ до Євросоюзу, продовжує європейську інтеграцію у різних галузях, поглиблює партнерство із Спільнотою на секторальних напрямках, виконує рекомендації Єврокомісії та впроваджує на практиці положення Угоди про асоціацію.

За оптимістичним сценарієм відкриття переговорів щодо приєднання до ЄС залишається можливим в 2023 р. Інший термін – початок 2024 р. Вважаємо, що прискорення відповідних процедур та наближення переговорів про вступ буде ближчим часом однією із основних тем діалогу Києва та Брюсселя. Одержання

Україною статусу кандидата на вступ до ЄС формалізувало її євроінтеграційні перспективи і започаткувало якісно новий етап відносин Києва та Брюсселя. Станом на кінець 2022 р. серед експертного середовища переважали доволі позитивні очікування про подальші перспективи євроінтеграції.

ВИСНОВКИ

У процесі дослідження були зроблені наступні висновки:

1. Для України інтеграційний процес до ЄС є рухом зовнішньої політики, що втілюється через імплементацію нормативно-правових актів і проведенню належних реформ для досягнення головної цілі – набуття повноправного членства в Європейському Союзі, що закріплено у Конституції України. На сьогодні політика України в розбудові відносин із ЄС впроваджується відповідно до Закону України «Про засади внутрішньої і зовнішньої політики» від 1 липня 2010 р. Зі здобуттям незалежності Україна почала розвивати відносини із ЄС через укладання нормативних документів, створення координаційних інституцій і закріплення у законодавстві євроінтеграційного напрямку і стратегічного вектору до набуття членства у ЄС.

2. Державна політика України у напрямку європейської інтеграції почала своє формування з проголошенням незалежності. Розбудова нормативно-правової бази між Україною та ЄС є важливим кроком до їх поступового зближення. Належна законодавча база між сторонами сприятиме досягненню інших цілей, зокрема, подальшій інтеграції, покращенню торговельних відносин між Україною та Європейським Союзом та ін.

3. Адаптація законодавства України до правової системи ЄС – це важливий етап правової реформи та пріоритетний складник процесу євроінтеграції України у окремих сферах. Задля ефективності правового механізму взаємодії ЄС і України важливим є процес формування системи правових заходів, що б забезпечували інтеграцію на всіх стадіях та повинна включати: порівняльно-правове дослідження правових систем ЄС і України, з виявленням їх особливостей; визначення видів і рівнів гармонізації та уніфікації і сфер їх застосування; виявлення умов виконання даних процедур; узгодження термінології, утворення словників термінів та понять. Наразі діяльність органів влади щодо адаптації законодавства України до права Євросоюзу є системною і невід’ємною частиною політики євроінтеграції України.

Зважаючи на вже зроблені кроки на законодавчому рівні, можемо констатувати, що в Україні триває активний процес адаптації української правової системи до права ЄС.

4. Між Україною та ЄС означено три вектори політичної співпраці: торговельно-економічне, співпраця в сфері юстиції, свободи й безпеки і співпраця в сфері Спільної зовнішньої й безпекової політики. За умов війни Президент України В. Зеленський прийняв рішення подати офіційну заявку на вступ до ЄС, що започаткувало процес вступу нашої держави до Євросоюзу. Інвестиції становлять визначальний інструмент досягнення Цілей Сталого Розвитку 2030 для України, передусім Цілі № 17 «Партнерство заради сталого розвитку», у межах якої передбачається мобілізація додаткових фінансових ресурсів згідно з заохоченням інвестицій іноземних та вітчизняних інвесторів. Чимало українських громадян уже користуються безвізовим режимом з країнами ЄС. Трудова міграція у Євросоюз сприяє зростанню рівня життя великої кількості сімей, зниженню бідності, зменшенню тиску на національному ринку праці, можливості відкрити свою справу.

5. Головна проблема для України полягає у тому, що за незмінного законодавства, рівня корупції, правосуддя й організованої злочинності входження у ЄС стає неможливим без відповідних реформ. Аналіз сильних сторін і можливостей інтеграції України до ЄС показує, що, незважаючи на слабкі сторони й загрози, вступ до ЄС є позитивною перспективою як з політичної, так і з економічної й соціальної точки зору. В процесі здійснення опору широкомасштабній збройній агресії РФ, потерпаючи від величезних людських й фінансово-економічних втрат, наша держава набула статусу кандидата на вступ до Євросоюзу, продовжує європейську інтеграцію у різних галузях, поглиблює партнерство із Спільнотою на секторальних напрямках, виконує рекомендації Єврокомісії та впроваджує на практиці положення Угоди про асоціацію.

6. Серед експертного середовища переважають доволі позитивні очікування про подальші перспективи євроінтеграції. Експерти погоджуються із тим, що Україна зможе належним чином виконати пакет відповідних рекомендацій ЄК і в 2023 р. розпочати із ЄС переговори про приєднання. Однак висвітлюючи

перспективи європейської інтеграції, ми можемо відзначити актуальність проблем інституційно-кадрового забезпечення процесу приєднання до ЄС, а також той аспект, що за умов війни євроінтеграція України матиме для Брюсселя пріоритетний характер. Проте як довго триватиме процес вступу України до ЄС залежить лише від відповідного виконання всіх рекомендацій ЄК нашою країною.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Артёмов В. І. Проблеми і перспективи входження України в Європейський Союз : навч. посіб. Ужгород : Ліра. 2007. 380 с.
2. Безвізовий режим між Україною та ЄС запрацював // BBC Ukraine. URL: <https://web.archive.org/web/20170615010551/http://www.bbc.com/ukrainian/news-40219742> (дата звернення: 14.05.2023).
3. Беззуб І. Сучасний стан і перспективи української євроінтеграції // Центр досліджень соціальних комунікацій НБУВ. URL: http://nbuviar.gov.ua/index.php?option=com_content&view=article&id=1209:suchasnij-stan-i-perspektivi-ukrajinskoji-evrointegratsiji&catid=8&Itemid=350. (дата звернення: 14.05.2023).
4. Босак А. О., Жигadlo О. І. Прямі іноземні інвестиції: вплив зони вільної торгівлі між Україною та ЄС, проблеми і перспективи розвитку // Науковий вісник Ужгородського національного університету. Серія: Міжнародні економічні відносини та світове господарство. 2018. № 22 (1). С. 32–37.
5. Брензович К. С., Машкара-Чокнадій В. В. Динаміка розвитку зовнішньої торгівлі між Україною та ЄС в рамках дії зони вільної торгівлі // Науковий вісник Ужгородського національного університету. Серія Міжнародні економічні відносини та світове господарство. 2020. Вип.30. С.14–18.
6. Бюджет-23: армія, дороги і марафон // LB.ua, 5 листопада 2022 р. URL: https://lb.ua/economics/2022/11/05/534879_byudzheth23_armiya_dorogi_i_marafon.html. (дата звернення: 12.05.2023).
7. Венеціанська комісія оприлюднила висновки щодо законопроекту про реформу Конституційного Суду // ІнтерфаксУкраїна, 20 грудня 2022 р. URL: <https://interfax.com.ua/news/political/879488.html>. (дата звернення: 14.05.2023).
8. Верховенство права Європейського Союзу: юридична авантюра, що окупилася // Євроінтеграційний портал. URL: <https://eu->

- ua.kmu.gov.ua/verhovenstvo-prava-yevropeyskogosoyuzu-yurydychna-avantyura-shcho-okupylyasya. (дата звернення: 11.05.2023).
9. Верховна Рада ухвалила Антикорупційну стратегію на 2021-2025 роки // НАЗК, 20 червня 2022 р. URL: <https://nazk.gov.ua/uk/novyny/verhovna-rada-uhvalyla-antykoruptsijnu-strategiyu-na-2021-2025-roky>. (дата звернення: 14.05.2023).
  10. Війна в Україні: ООН назвала кількість цивільних жертв. URL: <https://www.dw.com/uk/vijna-rosii-proti-ukraini-oon-opriludnila-aktualni-dani-sodo-civilnih-zertv/a-65280160> (дата звернення: 12.05.2023).
  11. Володимир Зеленський підписав заявку на членство України у Європейському Союзі // Президент України : офіційне інтернет-представництво. URL: <https://www.president.gov.ua/news/volodimir-zelenskij-pidpisav-zayavku-na-chlenstvo-ukrayini-u-73249> (дата звернення: 14.05.2023).
  12. Гнатюк М. М., Малик Я. Й. Відносини з Європейським Союзом та процес європейської інтеграції України: навч. посіб. Міленіум, 2009.
  13. Декларація про державний суверенітет України від 16.07.1990 р. No 55-XII. // Відомості Верховної Ради УРСР. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/55-12#Text>
  14. До кінця року завдані економіці України внаслідок війни збитки підводяться до \$700 млрд. // Інтерфакс Україна. URL: <https://interfax.com.ua/news/economic/878120.html>. (дата звернення: 10.05.2023).
  15. Домашенко М. Д., Гордієнко І. С., Прокопенко О. В. Особливості українських міграційних процесів та вплив російсько-української війни на них // International Economic Relations and Sustainable Development = Міжнародні економічні відносини та сталий розвиток) : матеріали III Міжнародної науково-практичної конференції, м. Суми, 20 травня 2022 р. Суми : Сумський державний університет, 2022. С. 62–65.
  16. До ЄС у турборежимі : як та коли розглядатимуть заявку України про прискорений вступ // Європейська правда. URL:

- <https://www.eurointegration.com.ua/articles/2022/03/1/7134994/> (дата звернення: 14.05.2023).
17. Європарламент закликав до розслідування злочинів РФ в Україні із притягненням причетних осіб до відповідальності // Інтерфакс-Україна, 23 листопада 2022 р. URL: <https://interfax.com.ua/news/general/873971.html>. (дата звернення: 13.05.2023).
18. Єгорова В. С. Україна та ЄС: сучасний стан і перспективи розвитку // Науковий вісник Міжнародного гуманітарного університету. Сер.: Юриспруденція. 2019. № 40. С. 22-25.
19. ЄС чекає від України зміни закону про КСУ, ухваленого всупереч рекомендаціям «Венеційки» // Європейська правда, 23 грудня 2022 р. URL: <https://www.eurointegration.com.ua/news/2022/12/23/7152991>. (дата звернення: 14.05.2023).
20. Загальний огляд відносин Україна-ЄС. Представництво України при Європейському Союзі // Представництво України при Європейському Союзі. URL: <https://ukraineeu.mfa.gov.ua/posolstvo/zagalnij-oglyad-vidnosin-ukrayina-yes>. (дата звернення: 11.05.2023).
21. Закон України «Про основи національної безпеки України» № 2469-VIII від 21.06.2018 // Відомості Верховної Ради України (ВВР). URL: <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/964/15> (дата звернення: 14.05.2023).
22. Звернення Верховної Ради України «До парламентів і народів світу» від 5 грудня 1991 р. №1927-12 // Відомості Верховної Ради України. 1992, №8, стаття 199.
23. Зеленський ввів у дію Положення про реєстр олігархів // Європейська правда, 30 червня 2022 р. URL: <https://www.epravda.com.ua/news/2022/06/30/688699>. (дата звернення: 14.05.2023).
24. Зеленський попросив ЄС прискорити оцінку виконання Україною критеріїв кандидатства // Європейська правда, 15 грудня 2022 р. URL: <https://www.eurointegration.com.ua/news/2022/12/15/7152557> (дата звернення: 11.05.2023).

25. Імплементация євроінтеграційних реформ у сфері науки й технологій // Доповідь Платформи громадянського суспільства Україна-ЄС. Київ. 2017. 56 с.
26. Інституційний механізм адаптації законодавства України до законодавства ЄС // Міністерство юстиції. URL: https://minjust.gov.ua/m/str_4748. (дата звернення: 10.05.2023).
27. Кіндзерський Ю.В. Євроінтеграційний вектор модернізації суспільства: проблеми формування в Україні // Євроінтеграційний ресурс розвитку глобального підприємництва: Збірник матеріалів Дискусійної платформи; 17 травня 2019 р. / за ред. А.М. Поручника. Київ: КНЕУ, 2019. С. 34-36.
28. Комісія з проведення конкурсу на посаду директора НАБУ завершила прийом документів від кандидатів, загалом отримано 78 заявок // Інтерфакс-Україна, 21 грудня 2022 р. URL <https://interfax.com.ua/news/general/879765.html>. (дата звернення: 14.05.2023).
29. Лавренко Ю. Правові засади європейської інтеграції України: проблеми, виклики та перспективи // Правові засади європейської та євроатлантичної інтеграції України: досягнення та перспективи: матеріали заочної наук.-практ.конф., 31 жовтня 2017 р. Львів: ННІПП НУ «Львівська Політехніка», 2017. С. 64-68
30. Ливдар М., Федевич Л., Буковська Н. Трудова міграція в Європі та її вплив на Україну // Економіка та суспільство. 2021. № 24. С. 45-48.
31. Ліскович М. Закон про медіа підтримали всі фракції і аргументують це переконливо // Укрінформ. URL: <https://www.ukrinform.ua/rubric-ato/3637093-zakon-pro-media-pidtrimali-vsi-frakcii-j-argumentuut-ce-perekonlivo.html> (дата звернення: 10.05.2023).
32. Макогоненко Ю. Інтеграція України до ЄС: Проблеми та перспективи подальшої співпраці // Правові засади європейської та євроатлантичної інтеграції України: досягнення та перспективи: матеріали заочної наук.-практ.конф., 31 жовтня 2017 р. Львів: ННІПП НУ «Львівська Політехніка», 2017.

- 33.Малик Я. Розвиток двосторонніх відносин України з Європейським Союзом // Збірник наукових праць «Ефективність державного управління». 2013. вип.36.
- 34.Малиновська О. Сучасний розвиток міграційної політики ЄС та міграційні перспективи України // Демографія та соціальна економіка. 2021. № 44 (2). С. 92–109.
- 35.Малюта І.А., Трудова М.Є., Курзова М.О. Особливості інвестиційного співробітництва між Україною та ЄС // Агросвіт. 2018. № 20. С. 27–30.
- 36.Мартинов А.Ю. Європейська інтеграція. Енциклопедія історії України: Т. 3: Е-Й / Редкол.: В. А. Смолій (голова) та ін. НАН України // Інститут історії України. К.: В-во «Наукова думка», 2005. 672 с.
- 37.Матюшенко І.Ю. Євроінтеграція України в системі міжнародної економічної інтеграції: навчальний посібник / І.Ю. Матюшенко, С.В. Беренда, В.В. Резніков. Х.: ХНУ ім. В.Н. Каразіна, 2015. 496 с.
- 38.Нагорняк І. М. Політика сусідства у відносинах ЄС з державами-учасницями ініціативи Східного партнерства : дис. канд. політ. наук : 23.00.04 / Київ, 2019.
- 39.Назаренко О.А. Загальні принципи права ЄС в правовій системі ЄС // Правове регулювання економіки. 2015. № 15. С. 242–249.
- 40.Нікітіна А. В. Критичний аналіз інвестиційної колаборації між Україною та країнами ЄС // Проблеми економіки та політичної економії. 2020. № 1 (10). С. 50-58.
- 41.Основні напрями зовнішньої політики України, схвалені Постановою Верховної Ради України від 2 липня 1993 р. No1927-12 // Відомості Верховної Ради України. 1992, No8, стаття 199.
- 42.Офіційний сайт Державної служби статистики України. URL: www.ukrstat.gov.ua. (дата звернення: 14.05.2023).
- 43.Офіційний сайт Національного банку України. URL: <http://bank.gov.ua> (дата звернення: 14.05.2023).
- 44.Палагнюк Ю. В. Державна євроінтеграційна політика України: теорія, методологія, механізми : монографія. Миколаїв : Вид-во ЧДУ ім. Петра Могили, 2014. 392 с.

45. Петухова В. О. Досягнення та виклики європейської інтеграції України // Матеріали Міжнародної науково-практичної конференції студентів, аспірантів та молодих вчених «Шевченківська весна – 2023». К., 2023. С. 46-50.
46. Петухова В. О. Особливості євроінтеграційних процесів в умовах війни // Збірник матеріалів Всеукраїнської науково-практичної конференції з міжнародною участю «Дипломатія в міжнародних відносинах: ретроспекція і сучасність», м. Київ, Національний авіаційний університет, 24 лютого 2023 р. К. : НАУ, 2023. С. 140-144.
47. Питання європейської та євроатлантичної інтеграції: Указ Президента України від 20.04.2019 № № 155/2019 // Офіційний вісник Президента України. 2019 р., № 8, стор. 10, стаття 178. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/155/2019>. (дата звернення: 10.05.2023).
48. План дій ЄС щодо України у сфері юстиції та внутрішніх справ від 12.12.2001. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/994_494. (дата звернення: 12.05.2023).
49. Потрібно для вступу в ЄС: Рада змінила законодавство про боротьбу з відмиванням грошей // Європейська правда, 6 вересня 2022 р. URL: <https://www.epravda.com.ua/news/2022/09/6/691192>. (дата звернення: 13.05.2023).
50. Правила процедури Ради з питань співробітництва між Європейськими Співтовариствами та їх країнами-членами, з одного боку, та Україною, з іншого боку від 03.06.1998: «Україна - Європейський Союз: зібрання міжнародних договорів та інших документів (1991-2009). URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/994_955. (дата звернення: 14.05.2023).
51. Прем'єр-міністр Швеції: Є домовленість навесні дати усну оцінку Україні щодо приєднання до ЄС, формальна буде восени // Інтерфакс-Україна. URL: <https://interfax.com.ua/news/political/884266.htm> (дата звернення: 14.05.2023).
52. Причепя І. В. Інвестиційна політика європейського союзу в межах зовнішньоекономічних зв'язків з Україною // Ефективна економіка. 2020. № 5. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/efek_2020_5_34 (дата звернення: 14.05.2023).

- 53.Пріоритети допомоги ЄС Україні: взаємовигідний рух назустріч. URL: http://www.ier.com.ua/ua/publications/regular_products?pid=5989. (дата звернення: 11.05.2023).
- 54.Про внесення змін до Конституції України (щодо стратегічного курсу держави на набуття повноправного членства України в Європейському Союзі та в Організації Північноатлантичного договору): Закон України від 07.02.2019 № 2680-VIII // Офіційний вісник України. 2019 р., № 18, стор. 7, стаття 611. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2680-19>. (дата звернення: 12.05.2023).
- 55.Про забезпечення виконання Угоди про партнерство та співробітництво між Україною та Європейськими Співтовариствами (Європейським Союзом) і вдосконалення механізму співробітництва з Європейськими Співтовариствами (Європейським Союзом) // Верховна Рада України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/148/98#Text>. (дата звернення: 12.05.2023).
- 56.Про Загальнодержавну програму адаптації законодавства України до законодавства Європейського Союзу : Закон України від 18.03.2004 р. № 1629-IV // Офіційний вісник України. 2004. № 15. Ст. 1028
- 57.Про засади внутрішньої і зовнішньої політики : Закон України від 01.07.2010. № 2411-VI // Офіційний вісник. 2010 р., № 55, стор. 17, стаття 1840. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2411-17> (дата звернення: 14.05.2023).
- 58.Про затвердження Методики визначення критеріїв євроінтеграційної складової державних цільових програм : Наказ Міністерства економіки та з питань європейської інтеграції України від 16.03.2005 р. № 62. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0438-05#Text> (дата звернення: 14.05.2023).
- 59.Про затвердження Стратегії інтеграції України до Європейського Союзу: Указ Президента України від 11 червня 1998 року No 615 // Офіційний вісник України. 1998 р., № 24, стор. 3, стаття 870. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/615/98> (дата звернення: 14.05.2023).
- 60.Промова президента України Віктора Ющенка на Майдані // Українська правда. URL: <https://www.pravda.com.ua/articles/2005/01/23/3006391/> (дата звернення: 14.05.2023).

61. Про Національну раду з питань адаптації законодавства України до законодавства Європейського Союзу: Указ Президента України від 30.08.2000. № 1033/2000 // Офіційний вісник України. 2000 р. № 35, стор. 12, стаття 1481. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1033/2000>. (дата звернення: 12.05.2023).
62. Про основні напрями зовнішньої політики України // Верховна Рада України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/3360-12#Text>. (дата звернення: 12.05.2023).
63. Про партнерство і співробітництво між Україною і Європейськими Співтовариствами та їх державами-членами // Верховна Рада України. URL: http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/998_012. (дата звернення: 10.05.2023).
64. Про Положення про Державну раду з питань європейської та євроатлантичної інтеграції України: Указ Президента України від 30 січня 2003 року N 48/2003 // Офіційний вісник України. 2003 р. № 6, стор. 26, стаття 218. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/48/2003>. (дата звернення: 14.05.2023).
65. Про Програму інтеграції України до Європейського Союзу: Указ Президента України від 14 вересня 2000 року No 1072 // Офіційний вісник України. 2000 р. № 39, стор. 2, стаття 1648. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1072/2000> (дата звернення: 11.05.2023).
66. Про ратифікацію Угоди про асоціацію між Україною, з однієї сторони, та Європейським Союзом, Європейським співтовариством з атомної енергії і їхніми державами-членами, з іншої сторони: Закон України від 16.09.2014 №1678-VII. *Голос країни*. 2014. №177.
67. Про рішення Ради національної безпеки і оборони України від 30 грудня 2021 року "Про План реалізації Стратегії кібербезпеки України": Указ Президента від 01.02.2022 №37/2022 // Офіційний вісник Президента України. 2022. №4. С.12
68. Про Уповноваженого України з питань європейської і євроатлантичної інтеграції: Указ Президента України від 26.02.2003 № 169/2003 // Офіційний

- вісник України. 2003 р. № 9, стор. 67, стаття 360. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/169/2003/ed20030226>. (дата звернення: 12.05.2023).
69. Рада ухвалила закон про нацменшини. Укрінформ, 13 грудня 2022 р. URL: <https://www.ukrinform.ua/rubric-society/3633309-rada-uhvalila-zakon-pro-nacmensini.html>. (дата звернення: 14.05.2023).
70. Рекомендації для українських органів державного управління щодо наближення до права ЄС. Київ, 2018. 104 с.
71. Рекомендації Європейської Комісії щодо статусу України на членство в ЄС : Рекомендації від 17.06.2022. URL: https://www.eeas.europa.eu/delegations/ukraine/рекомендації-європейської-комісії-щодо-статусу-україни-на-членство-в-єс_uk?s=232 (дата звернення: 14.05.2023).
72. Руслан Стрілець: Україна синхронізує своє довкілльєве законодавство з європейським задля набуття повноцінного членства в ЄС. URL: <https://mepr.gov.ua/news/39995.html>. (дата звернення: 14.05.2023).
73. Савенко Г. В. Щодо питання визначення поняття та змісту євроінтеграційних процесів // Міжнародний науковий журнал. 2016. № 9.
74. Секторальна інтеграція України до ЄС: передумови, перспективи, виклики / Центр Разумкова. 2020. URL: https://razumkov.org.ua/uploads/article/2021_sektor_eu_ukr.pdf (дата звернення: 12.05.2023).
75. Сидорук Т. В. Європейська політика сусідства та відносини Україна–ЄС: Видавництво Національного університету «Острозька академія», Острог, 2008. с. 19-20
76. Сокур О. В. Європейська інтеграція: теоретичні засади та еволюція поглядів // Актуальні проблеми політики: зб. наук. Пр. Одеса: Фенікс, 2015. № 55. С. 77-80.

- 77.Спільна стратегія ЄС щодо України: Резолюція Європейського Парламенту від 15.03.2001. 994_493. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/994_493. (дата звернення: 14.05.2023).
- 78.Ставлення до вступу України до ЄС і НАТО. URL: <https://www.kiis.com.ua/?lang=ukr&cat=reports&id=1083&page=1> (дата звернення: 14.05.2023).
- 79.Стецюк Н. Євроінтеграційні процеси в Україні (конституційно-правові аспекти) // Правові засади європейської та євроатлантичної інтеграції України: досягнення та перспективи: матеріали заочної наук.- практ.конф. Львів: ННПП НУ «Львівська Політехніка», 2017.
- 80.Угода про асоціацію між Україною, з однієї сторони, та Європейським Союзом, Європейським Співтовариством з атомної енергії і їхніми державами – членами, з іншої сторони // Офіційний вісник України від 26.09.2014 — 2014 р., № 75, том 1, стор. 83, стаття 2125. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/984_011. (дата звернення: 14.05.2023).
- 81.Угода про партнерство і співробітництво між Україною і Європейськими Співтовариствами та їх державами-членами від 14 червня 1994 року. No3360-12: Відомості Верховної Ради України. 1993, No37, стаття 379. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/998_012 (дата звернення: 11.05.2023).
- 82.Україна: 30 років на європейському шляху. Центр Разумкова. URL: <https://razumkov.org.ua/uploads/2021-nezalezhnist-30.pdf>. (дата звернення: 11.05.2023).
- 83.Україна-Європейський Союз: двосторонні відносини. Національний інститут стратегічних досліджень: веб-сайт. URL: www.niss.gov.ua/articles/911. (дата звернення: 14.05.2023).
- 84.Україна-ЄС: шлях до політичної асоціації. Центр Разумкова. URL: https://razumkov.org.ua/uploads/article/2021_association.pdf. (дата звернення: 10.05.2023).
- 85.Україна отримала статус кандидата на членство в ЄС. Урядовий портал: єдиний веб-портал органів виконавчої влади України. URL:

- <https://www.kmu.gov.ua/news/ukrayinaotrimala-status-kandidata-na-chlenstvo-v-yes> (дата звернення: 14.05.2023).
86. Україна передала ЄС заповнену другу частину опитувальника, необхідну для отримання статусу кандидата на членство в ЄС // Урядовий портал: єдиний веб-портал органів виконавчої влади України. URL: <https://www.kmu.gov.ua/news/ukrayina-peredala-yeszapovnenu-drugu-chastinu-opituvalnika-neobhidnu-dlya-otrimannya-statusu-kandidata-nachlenstvo-v-yes> (дата звернення: 14.05.2023).
87. Україна розраховує за головування Швеції в Раді ЄС почати переговори про вступ до Євросоюзу // Укрінформ, 6 січня 2023 р. URL: <https://www.ukrinform.ua/rubric-politics/3647714-ukraina-rozrahovue-za-golovuvanna-svecii-v-radi-es-pocati-peregovori-provstup-do-evrosouzu.html>. (дата звернення: 14.05.2023).
88. Україна та ЄС започаткували Кібердіалог. Міністерство закордонних справ України. URL: <https://mfa.gov.ua/news/ukrayina-ta-yes-zapochatkuvali-kiberdialog> (дата звернення: 12.05.2023).
89. Український прецедент: на яке прискорення вступу до ЄС може розраховувати Київ. URL: <https://www.eurointegration.com.ua/articles/2022/03/29/7136852/> (дата звернення: 12.05.2023).
90. У Маріуполі загинули десятки тисяч людей. П.Кириленко. Суспільне, 12 квітня 2022 р. URL: <https://suspilne.media/227991-u-mariupoli-zaginuli-desatki-tisac-ludej-kirilenko>. (дата звернення: 14.05.2023).
91. У ході повномасштабної агресії РФ загинули майже 9 тисяч українських військових. В. Залужний // Радіо Свобода, 22 серпня 2022р. URL: <https://www.radiosvoboda.org/a/news-ahresiia-rf-vtraty-zsu/31999423.html>. (дата звернення: 11.05.2023).
92. Федонюк С. В. Історія відносин Україна-ЄС. Європейська інтеграція : навч. посіб. для студ. вищ. навч. закл.; за ред. С. В. Федонюка, В. Й. Лажніка. Вид. 2-е, переробл. й доповн. Луцьк : Волин. нац. ун-т ім. Лесі Українки, 2011. С. 709-719.

- 93.Філіпенко А. Інтеграційні перспективи України: бігравітаційна модель // Економіка України. 2005. № 6.
- 94.Фінансова допомога від міжнародних партнерів : скільки Україна отримала на 1 жовтня // Економічна правда, 6 жовтня 2022 р. URL: <https://www.epravda.com.ua/news/2022/10/6/692303>. (дата звернення: 14.05.2023).
- 95.Центр досліджень соціальних комунікацій НБУ В СІАЗ НЮБ ФПУ. URL: <http://nbuviar.gov.ua> (дата звернення: 14.05.2023).
- 96.Action Plan for Ukraine - Communication from The Commission to The Council // Commission of The European Communities. Brussels, 20.11.1996. URL: <http://aei.pitt.edu/6288/1/6288.pd> (дата звернення: 14.05.2023).
- 97.Country profiles. URL: https://european-union.europa.eu/principles-countries-history/country-profiles_en (дата звернення: 12.05.2023).
- 98.Joining the EU. URL: https://european-union.europa.eu/principles-countries-history/joining-eu_en. (дата звернення: 14.05.2023).
- 99.Monnet J. A ferment of change // Journal of common market studies. 1962. № 1. P. 211-213.
100. Open letter by Presidents in support of Ukraine's swift candidacy to the European Union. URL: https://www.lrp.lt/en/media-center/news/open-letter-by-presidents-in-support-of-ukraines-swift-candidacy-to-the-europeanunion/37859?fbclid=IwAR2Q8hm6eAjwE9Zo0M69vrSUXISB_O5Y1II2EgB3rQe6BCIKx1jcDd7gLMY (дата звернення: 14.05.2023).
101. Presidency Conclusions. Helsinki European Council. 10–11 December 1999: Bulletin of the European // URL: https://www.europarl.europa.eu/summits/hel1_en.htm (дата звернення: 11.05.2023).
102. Ukraine Recovery Conference: Олександр Кубраков презентував план «виживання» інфраструктури України // Урядовий портал, 5 липня 2022р. URL: <https://www.kmu.gov.ua/news/ukraine-recovery-conference-oleksandr>

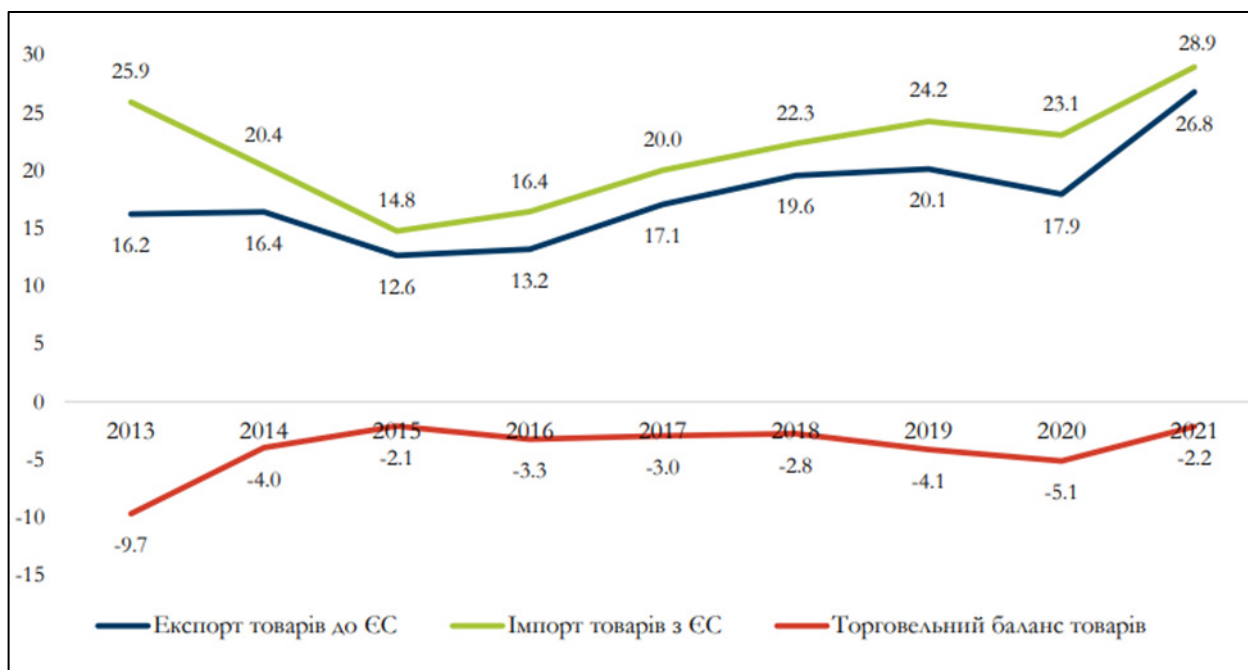
kubakovprezentuvav-plan-vyzhyvannia-infrastruktury-ukrainy. (дата звернення: 14.05.2023).

103. 74% європейців підтримують допомогу України з боку ЄС — опитування. // Українська правда, 12 січня 2022 р. URL: <https://www.eurointegration.com.ua/news/2023/01/12/7154042/> (дата звернення: 10.05.2023).

ДОДАТКИ

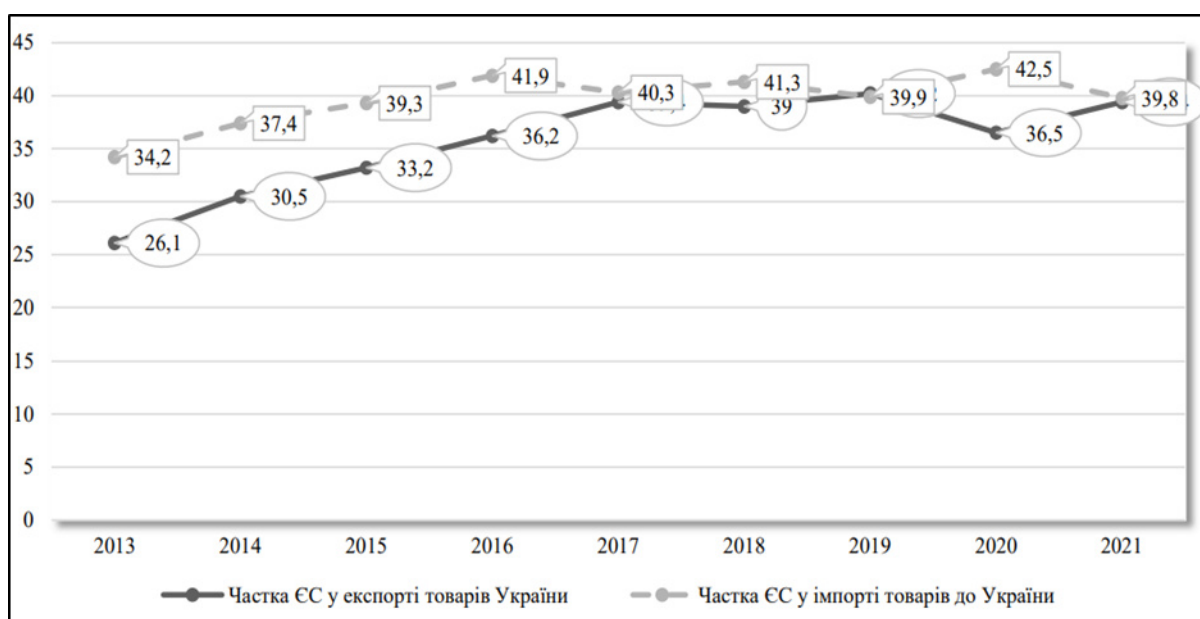
Додаток А

Експорт та імпорт товарів з країнами ЄС-27 протягом 2013-2021 років, млрд дол. США [42]

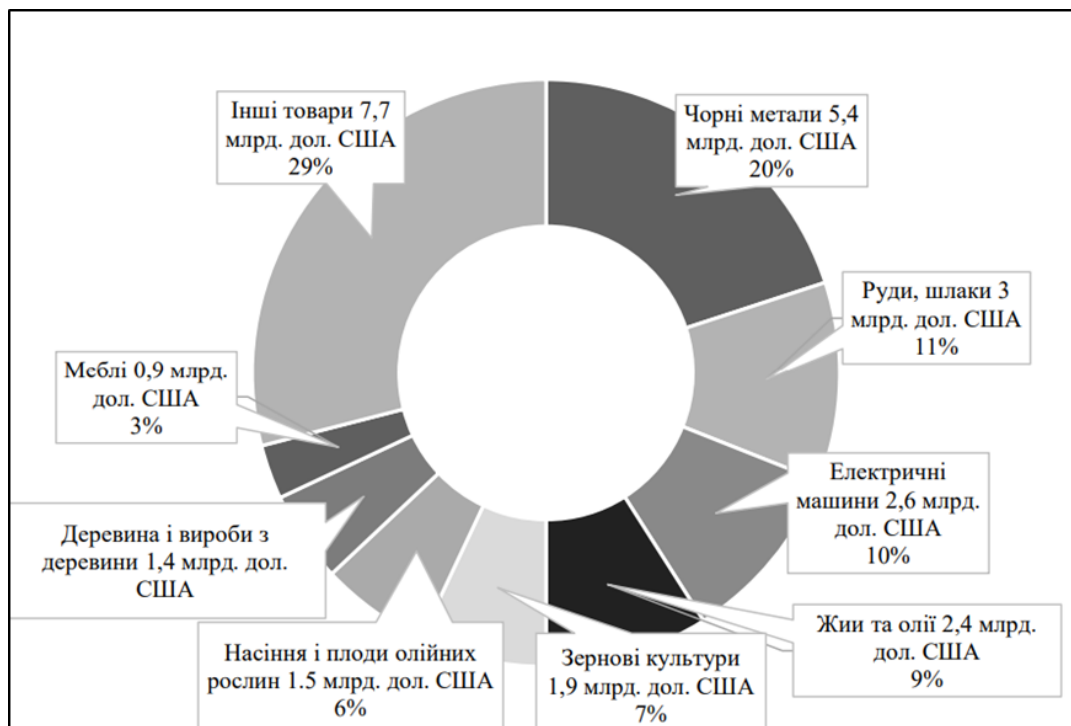

Додаток Б

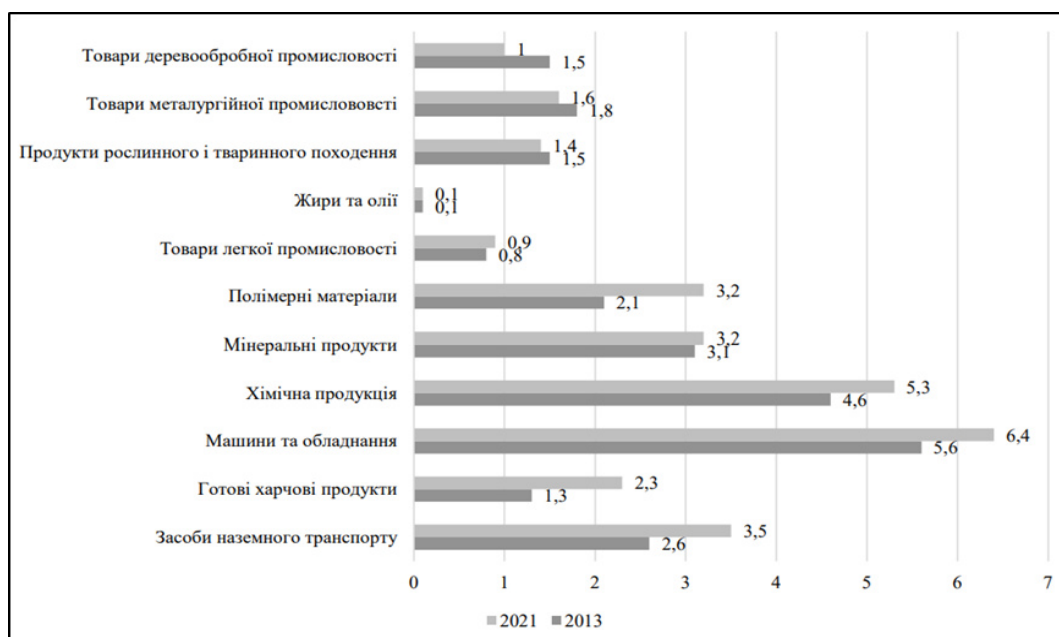
Частка ЄС-27 у торгівлі товарами України протягом 2013-2021 років, % [42]

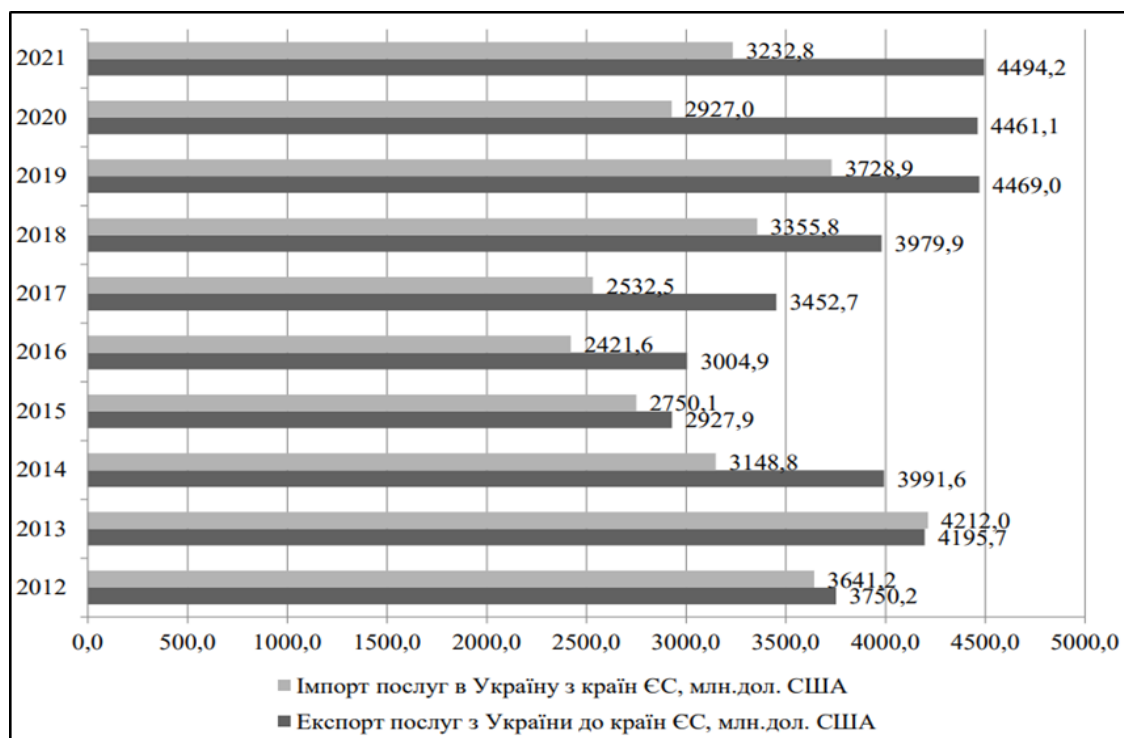
Структура експорту з України до ЄС, 2021 рік, млрд. дол. США та питома вага (%) [42]

Динаміка імпорту товарів з ЄС-27 до України у 2013 та 2021 роках, млрд дол. США [42]

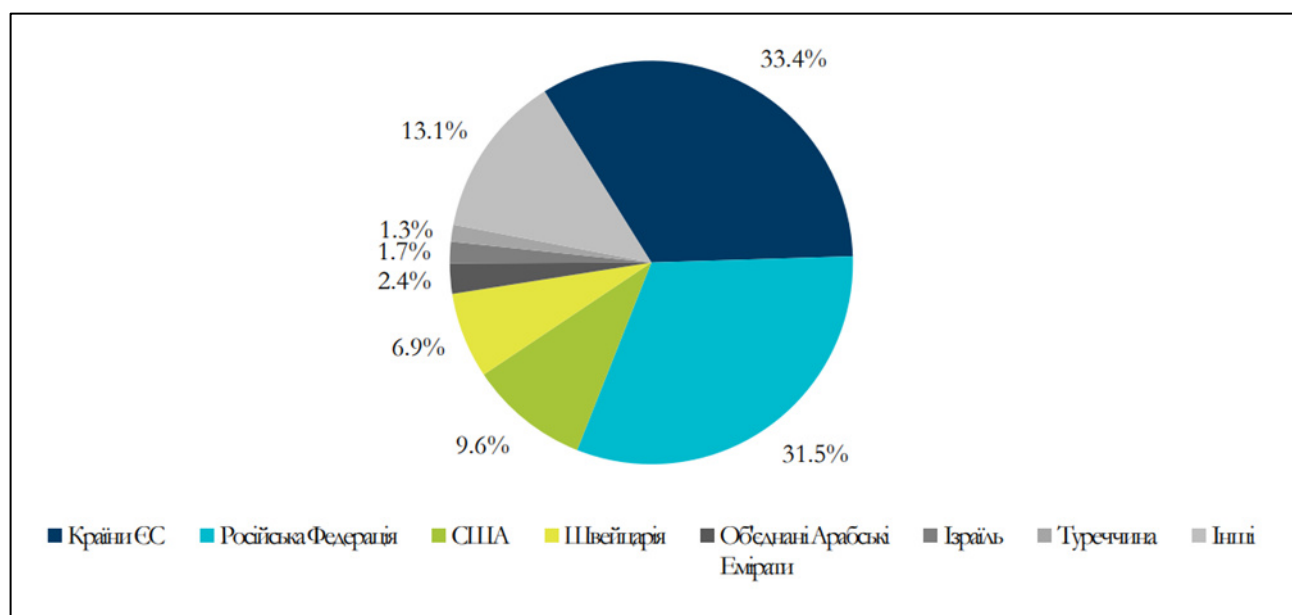

Динаміка експорту та імпорту послуг України із країнами ЄС упродовж 2012-2021 рр., млн. дол. США [42]

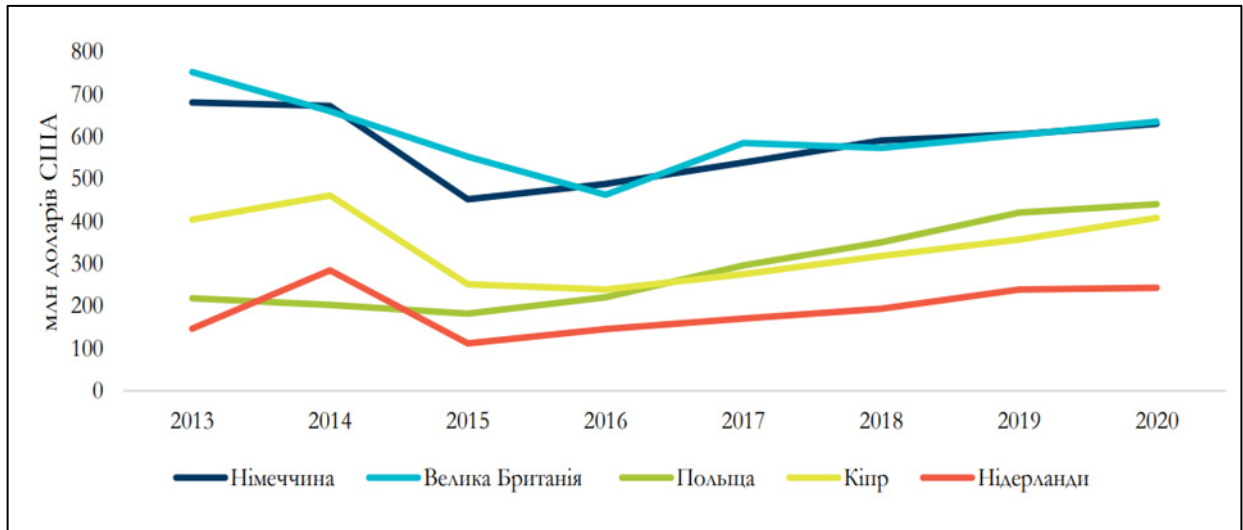

Додаток Д

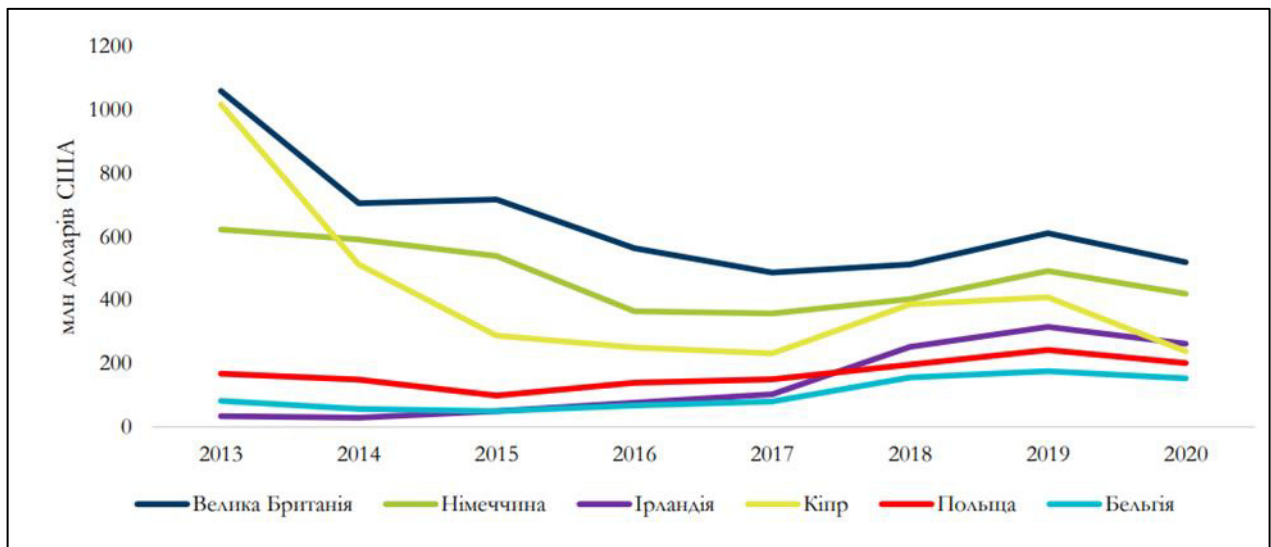
Зміна структури експорту послуг України за країнами світу (2018-2020 рр., %) [42]

Основні партнери України щодо експорту послуг серед країн ЄС, млн. дол. США [42]

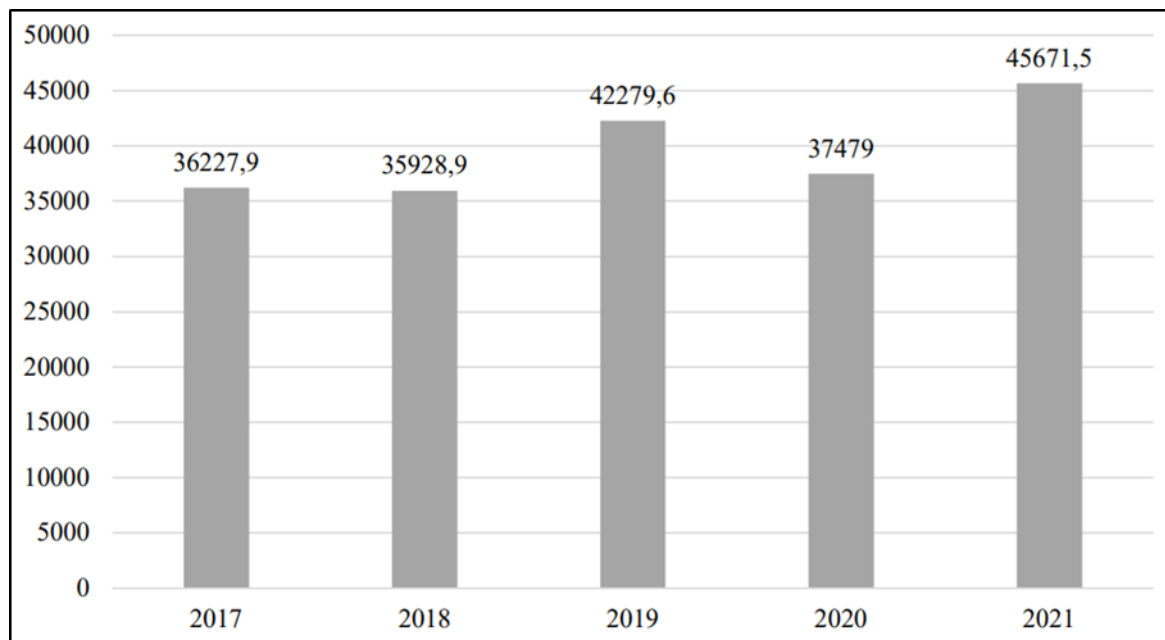
Основні партнери України щодо імпорту послуг серед країн ЄС, млн дол. США [42]

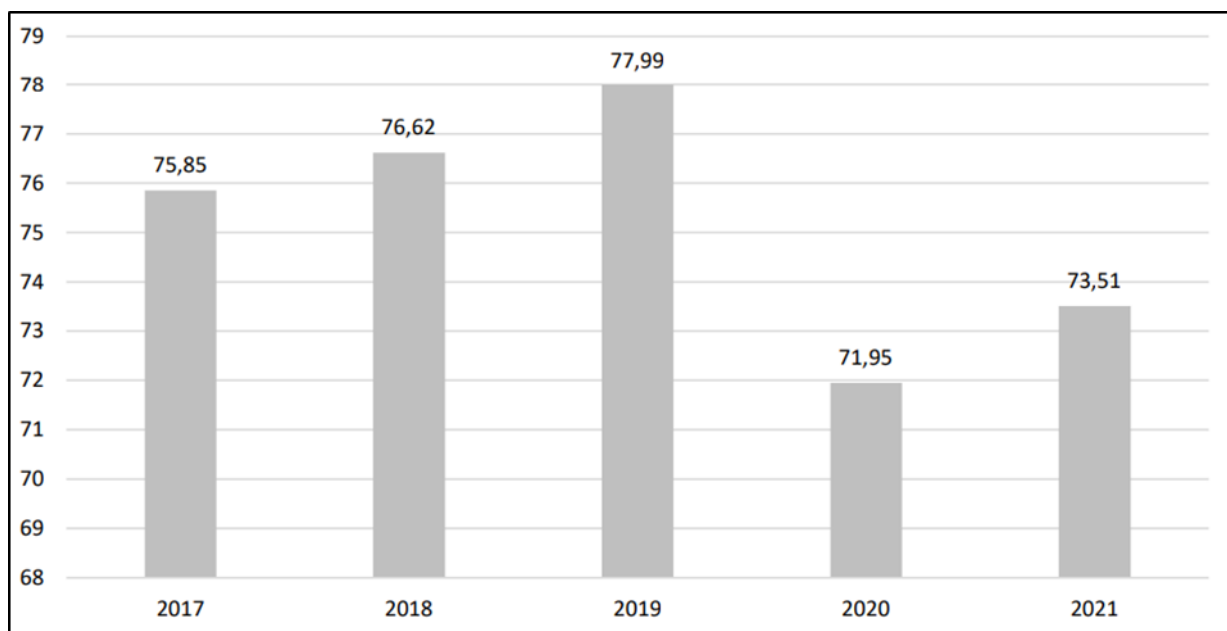
Механізм інвестиційної взаємодії ЄС-Україна [40]

**Динаміка прямих іноземних інвестицій з країн ЄС в Україну в 2017-2021, рр.,
млн. дол. США [43]**

**Динаміка частки прямих іноземних інвестицій з України в країни ЄС в 2017-
2021 рр., % [43]**

**Дані щодо прямих інвестицій (акціонерного капіталу) з країн ЄС в Україну за
2018-2021 рр. (млн. дол. США) [43]**

Країни	2018	2019	2020	2021
Усього з країн ЄС	36 227,9	35 928,9	42 279,6	45 671,5
Австрія	1 387,01	1 170,31	1 496,1	1 938,4
Бельгія	96,8	99,3	103,9	104,7
Болгарія	32,1	38,4	39,9	42,9
Греція	41,8	44,3	43,0	46,6
Данія	138,8	137,6	153,6	158,2
Естонія	243,3	222,1	235,0	239,0
Ірландія	72,9	42,8	48,4	39,7
Іспанія	56,1	59,0	63,5	61,5
Італія	216,4	196,7	201,6	242,4
Латвія	49,0	40,0	38,2	43,0
Литва	137,1	121,7	124,6	150,0
Люксембург	363,9	660,1	515,8	484,9
Мальта	46,0	56,9	59,3	50,6
Нідерланди	9 084,1	9 617,1	11 686,3	13 440,4
Німеччина	1 604,9	1 564,2	1 682,9	1 701,4
Польща	679,4	509,1	571,3	631,7
Португалія	5,5	3,2	4,3	4,5
Румунія	20,2	19,3	20,1	24,8
Словаччина	72,2	71,1	74,9	66,5
Словенія	19,5	18,7	20,1	21,6
Велика Британія	2 724,4	2 724,4	2 722,4	3 069,8
Угорщина	333,7	498,1	511,1	565,1
Фінляндія	89,8	110,2	131,0	142,0
Франція	1 299,1	615,6	723,4	744,4
Хорватія	1,4	1,6	1,3	1,4
Чехія	106,2	106,3	115,8	116,2
Швеція	334,0	328,8	351,2	344,9
Кіпр	15 009,1	14 547,2	17 734,1	19 469,6

Наслідки впливу повномасштабного вторгнення РФ на євроінтеграцію України

Позитивний вплив на євроінтеграцію	Негативний вплив на євроінтеграцію
масова «вестернізація» українського суспільства;	Україна зазнала величезних людських і фінансово-економічних втрат;
затвердження ідеї безальтернативного і незворотного руху до Євросоюзу;	Україна повинна зосереджувати величезний політико-дипломатичний, фінансово-економічний, кадровий потенціал на протистоянні російському широкомасштабному вторгненню на різних напрямках, а за інших умов ці ресурси спрямовувалися б на прискорення євроінтеграції;
суспільна тенденція домінування процесів проєвропейської самоідентифікації;	війна сповільнила темпи реформ в межах реалізації Угоди про асоціацію Україна-ЄС;
суспільна тенденція домінування процесів проєвропейської самоідентифікації;	ускладнення процесу імплементації пакету рекомендацій Європейської Комісії;
стабільна висхідна динаміка підтримки громадськості вступу України до ЄС;	зниження інтересу та активності європейських бізнес-партнерів щодо розвитку контактів із воюючою країною із складною внутрішньою ситуацією, котра містить ризики й небезпеки для перспективних інвестицій та ведення бізнесу;
консолідація країн-членів ЄС на українському векторі.	війна трансформувала Україну в довгострокового реципієнта міжнародної донорської допомоги.

Деякі заходи з виконання рекомендацій Єврокомісії (станом на квітень 2023 р.)

Вид реформи	Характеристика
Реформа Конституційного Суду України (КСУ)	13 грудня ухвалено Закон про порядок відбору кандидатур на посаду судді КСУ на конкурсних засадах. Документ містить низку важливих прогресивних положень. Залишається на порядку денному заповнення існуючих вакансій в КСУ та обрання його голови.
Судова реформа	Триває процес оновлення складу Вищої ради правосуддя (ВРП). У серпні Верховна Рада обрала двох членів ВРП, а в січні 2023р. з'їзд суддів обрав вісім нових членів ВРП, що дозволило розблокувати її роботу. Паралельно продовжується процес добору членів Вищої кваліфікаційної комісії суддів України.
Боротьба з корупцією	Призначено нового керівника САП. Триває процедура призначення директора НАБУ (21 грудня Комісія завершила прийом документів від 78 кандидатів на цю посаду).
Боротьба з відмиванням коштів	6 вересня ухвалено Закон про приведення у відповідність національного законодавства по боротьбі з відмиванням грошей до стандартів Групи фінансових заходів боротьби з відмиванням грошей (FATF). У листопаді набув чинності Закон щодо адаптації законодавства України до окремих стандартів FATF і відповідних директив ЄС.
Втілення антиолігархічного закону	На виконання Закону про обмеження впливу олігархів, у червні Указом Президента було введено в дію рішення РНБО про затвердження Положення про Реєстр олігархів. Станом на грудень 2022р., реєстр не було оприлюднено
Вдосконалення законодавства про медіа	13 грудня ухвалено базовий Закон «Про медіа». Цей законодавчий акт охоплює всю систему національних ЗМІ, містить правові запобіжники обмеженню свободи слова, запроваджує відповідні норми і правила ЄС.
Зміна законодавства про нацменшини	13 грудня ухвалено новий закон «Про національні меншини (спільноти)». Закон визначає особливості державної політики щодо реалізації прав і свобод осіб, які належать до національних меншин.

SWOT-аналіз: недоліки та переваги вступу України до Європейського Союзу

СИЛЬНІ СТОРОНИ (STRENGTHS)	СЛАБКІ СТОРОНИ (WEAKNESSES)
<p>Політичні переваги:</p> <ul style="list-style-type: none"> Гарантія колективної безпеки; Членство в НАТО; Стійка демократична правова держава; Розбудова демократичних інституцій. 	<p>Політичні недоліки:</p> <ul style="list-style-type: none"> Часткова втрата суверенітету; Погіршення відносин із країнами Митного союзу; Невизначеність місця України в стратегії розвитку ЄС.
<p>Економічні переваги:</p> <ul style="list-style-type: none"> макроекономічна стабільність; модернізація технологій; вільний доступ до новітніх технологій, капіталу, інформації; надання субсидій сільському господарству; залучення іноземних інвестицій і новітніх технологій в українську економіку; створення нових робочих місць; спільні митні тарифи; антидемпінгова політика; протекціонізм і контроль експорту. 	<p>Економічні недоліки:</p> <ul style="list-style-type: none"> низький рівень ВВП та дохід на душу населення; втрата конкурентоспроможності певних галузей економіки; недостатньо високий рівень наповнення вітчизняними товарами внутрішнього ринку; неконкурентоспроможна на зовнішньому ринку продукція; складність переходу на європейський рівень цін; квотування певних видів товарів; відтік кваліфікованої робочої сили.
<p>Соціальні переваги:</p> <ul style="list-style-type: none"> ефективний захист прав працівників; забезпечення високого рівня життя населення; відкриття кордонів до вільного пересування населення; розвинена система охорони довкілля; захист прав людини в інституціях ЄС; упровадження соціальних стандартів у сферах охорони здоров'я, освіти, соціального захисту та соціального страхування; формування нового загальнодержавного менталітету. 	<p>Соціальні недоліки:</p> <ul style="list-style-type: none"> ускладнення візового режиму зі східними сусідами.
МОЖЛИВОСТІ (OPPORTUNITIES)	ЗАГРОЗИ (THREATS)
<p>Політичні можливості:</p> <ul style="list-style-type: none"> встановлення стабільної політичної системи; зменшення корупції; сприйняття України як важливого 	<p>Політичні загрози:</p> <ul style="list-style-type: none"> небезпека втягнення України в конфлікт цивілізацій між Заходом і мусульманським світом.

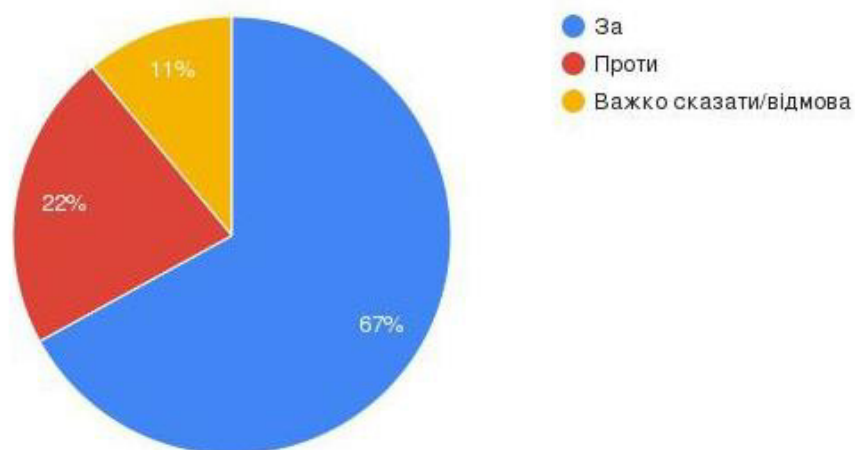
<p>суб'єкта політичних відносин;</p> <ul style="list-style-type: none"> • спільна боротьба з організованою злочинністю, контрабандою, нелегальною міграцією, наркобізнесом. 	
<p>Економічні перспективи:</p> <ul style="list-style-type: none"> • забезпечення розвитку малого та середнього бізнесу; • упровадження стандартів ЄС у виробництві; • уніфікація цін на енергоносії; • транспортні перевезення в рамках країн-учасниць; • вихід на ринок ЄС; • підвищення конкурентної спроможності вітчизняного товаровиробника; • підвищення кваліфікації робочої сили; • надання пріоритетів інтелектуальним інвестиціям у високі технології; • використання фондів регіонального розвитку ЄС для прискореного виходу на вищий рівень економічного розвитку стосовно країн Євросоюзу. 	<p>Економічні загрози:</p> <ul style="list-style-type: none"> • переміщення до України шкідливих виробництв; • використання дешевої ресурсно-сировинної бази України; • скорочення обсягів традиційного українського експорту до ЄС; • використання дешевої робочої сили України; • витіснення національних товаровиробників із внутрішнього ринку; • високі європейські ціни.
<p>Соціальні перспективи:</p> <ul style="list-style-type: none"> • формування середнього класу; • права на вільне працевлаштування; • адекватна оплата та безпека праці; • реформування освіти, охорони здоров'я, соціального захисту; • соціальне партнерство між урядом, бізнесом та робітниками. 	<p>Соціальні загрози:</p> <ul style="list-style-type: none"> • поглиблення демографічного спаду; • незаконна міграція населення та відплив кадрів; • зростання безробіття; • впровадження моральних принципів, не притаманних українському менталітету (ЛГБТ, фемінізм, гендерна рівність).

Етапи набуття членства в Європейському Союзі

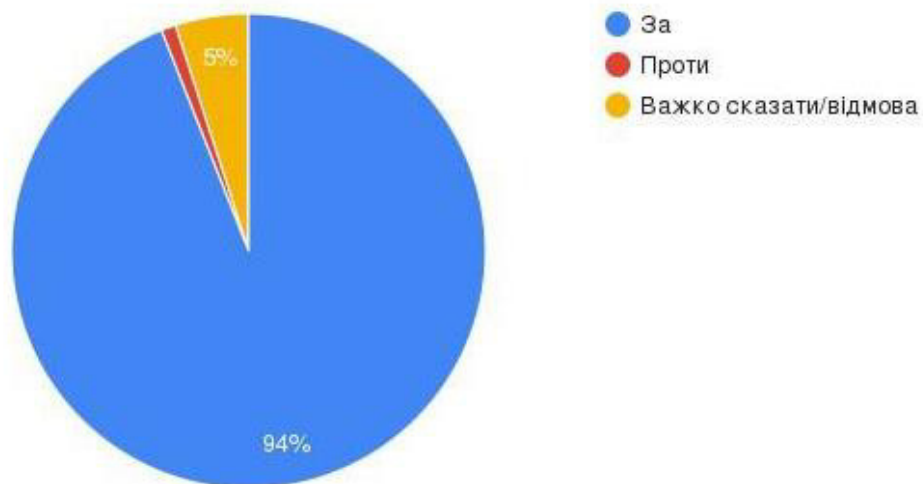
Етап и	Характеристика
1	Держава-претендент на членство подає відповідну заявку до Ради Європейського Союзу.
2	Представники держав-членів мають надати згоду для початку розгляду заявки. Європейською комісією, за дорученням держав-членів, перевіряється відповідність держави-претендента критеріям набуття членства.
3	Визнання держави кандидатом на вступ до ЄС, під час якого держава, яка подала заявку, заповнює розроблений Європейською комісією опитувальник задля визначення готовності держави розпочинати переговори щодо вступу.
4	Європейська комісія розглядає опитувальник після заповнення та, за результатом розгляду, надає висновок про можливість держави бути кандидатом на членство у Європейському Союзі.
5	Визнання Європейською радою держави кандидатом на вступ і схвалення рішення про початок переговорів про вступ до ЄС.
6	Переговори про вступ проводяться на урядовому рівні і мають за мету імплементацію законодавства Євросоюзу до національного законодавства.
7	Після завершення переговорів за усіма главами проекту договору про приєднання Європейська рада і Європарламент мають прийняти рішення про надання державі-кандидату статусу члена ЄС.
8	Надалі між державою-кандидатом і державами-членами Європейського Союзу укладається договір про приєднання.

Ставлення українців до вступу України в ЄС, 2021 р. та 2022 р. [78]

2021 р.:

2022 р.:

**Опитування щодо перспектив приєднання України до ЄС станом січень 2023 р.,
у %**

